

బాలానంద బొమ్మల

కరంమేధ్యరే ముజతేలకద్యు

కాలానంద

కాశీ రామేశ్వర మజిలీల కథలు

రచన :

నాగ శ్రీ

సెవిరెడ్డి బుక్ సెంటర్
తిలూరు రోడ్, . . . విజయవాడ-2

[పై 45]

ప్రథమ ముద్రణ 1997

[వెల 25-00

విషయ సూచిక

సదానందయోగి
 తానగ్రా విశేషములు
 యాత్రా విధానములు
 గంగా నదాధిం క్షేత్ర ముడిచి
 బ్రహ్మ మహాక్షేత్ర ముడిచి
 లయోధ్యాపురం క్షేత్ర ముడిచి
 మధురాపురం క్షేత్ర ముడిచి
 గోకుల మహాక్షేత్ర ముడిచి
 బృందావన క్షేత్ర ముడిచి
 గోపనగరి క్షేత్ర ముడిచి
 హరిదాస్ క్షేత్ర ముడిచి
 పుష్కర క్షేత్ర ముడిచి
 రోహిణి క్షేత్ర ముడిచి
 బాగ్మతా పురం క్షేత్ర ముడిచి
 చాన్ద్రావతి క్షేత్ర ముడిచి
 సుందర క్షేత్ర ముడిచి
 రాజమహేంద్రవరం క్షేత్ర ముడిచి
 అమరావతి క్షేత్ర ముడిచి
 విజయవాడ క్షేత్ర ముడిచి

శంకరాచార్యుల క్షేత్రము
 శ్రీకాళహస్తి క్షేత్రము
 తిరుపతి క్షేత్ర ముడిచి
 కాంచీపుర క్షేత్ర ముడిచి
 అంబాలి క్షేత్ర ముడిచి
 శివార్థం క్షేత్ర ముడిచి
 చెన్నై క్షేత్ర ముడిచి
 చెన్నై క్షేత్ర ముడిచి
 రాజమహేంద్రవరం క్షేత్ర ముడిచి
 అమలాపురి క్షేత్ర ముడిచి
 పురం క్షేత్ర ముడిచి
 శ్రీరంగ క్షేత్ర ముడిచి
 రామేశ్వరం క్షేత్ర ముడిచి
 అంబాలి క్షేత్ర ముడిచి
 గంగావతి క్షేత్ర ముడిచి
 సీతా సరోవరం క్షేత్ర ముడిచి
 రామేశ్వరం క్షేత్ర ముడిచి
 బాగ్మతా పురం క్షేత్ర ముడిచి
 చాన్ద్రావతి క్షేత్ర ముడిచి
 సుందర క్షేత్ర ముడిచి
 రాజమహేంద్రవరం క్షేత్ర ముడిచి
 అమరావతి క్షేత్ర ముడిచి
 విజయవాడ క్షేత్ర ముడిచి

కాశీ రామేశ్వర మజిలీల కథలు

సదానంద యోగి

మన భారతదేశం మొదటినుండి ఆ తర భారతపుని, ఏకీకరణముని చెప్పబడుతూంది. పెండు దేశాలలోనూ పుణ్యస్థదులు, పుణ్య క్షేత్రములు చూడాలెక్కడు మించి యున్నది. ఆ తర భారతదేశంలో కాశీవిశాలాక్షి సమేత విశ్వనాథ స్వామి పున్నాడు. దక్షిణ భారతదేశంలో శ్రీరామునిచే ప్రతిష్ఠ చేయబడిన రామ లింగేశ్వరస్వామి పున్నాడు. కాశీ రామేశ్వరుల పేరులు వినని వారుండరు.

పూర్వకాలంలో మనులు మహాభక్తులు. వారి వారి ఒరివారాను పెంచుకొని కాశీనుండి రామేశ్వరానికి. రామేశ్వరంనుండి కాశీకి ప్రయాణాలు చేసేవారు. వానిని కాశీ రామేశ్వరి యాత్ర లంటారు. ఒకదాని కొకటి యెంతో దూరం. నుంచి దారిలో యాత్రకులు మెదిలి చేసేవారు. వానిని గురించి మనమున్నడు “కాశీ రామేశ్వర మజిలీల రథ” లని వెల్లడించుచున్నాం.

చాలాకాలం క్రితంగా కాశీనగరంలో సదానందయోగి యనే ముగ్ధుడు ఉన్నాడు. ఆయన దేవులంతా దిరిగి యెక్కడెక్కడున్న దేవతల జేత్రాలు. వారి పుణ్య పూర్వోత్తరాల నన్నింటిని ఆకళింపు చేసుకొనిన ఘనాధిష్టి. వానికి సంసార బంధాలుకాని, తాత్ప్రయము కాని ఏమీ లేవు. ఇంకొకరాయనమీద ఉన్న పేసినా తుడుచుకొని తొలగిపోతాడేరాని వారివంక సరిగా చూడనయినా చూడడు. ఎప్పుడు చూచినా వానిలో ఏదో అనందం, నిండు కనాలే కనిపిస్తాయి. కాని చీర చింతలుండవు. అరధుకే ఆయన నందరు సదానందయోగి అని అంటూంటారు.

సదానందమోగికి వెళ్ళుట గూడ ఎన్నాట వారందరితోను చిదానంద మోగి మొదటివాడు ఆ గురుగొల్లల న్యాయం వెళ్ళిపోతగ్గది ఒకనాం సమయంలో నదానందమోగి తన ప్రీయశిష్యుని పెరిచి “నాయనారా! చిదానందా! నాం రాశీ రామేశ్వర యాత్ర చేయు అంపు పరిగింది నీవు, నీ సహాధ్యాయులు నా వెంట బయలు చేరించి మీరు నేను కాశీనుండి రాష్ట్రముల మలం దారితోనున్న ప్రధాన నగరములు, క్షేత్రములు, నదులు, తీర్థములు, పనములు మొదలయిన వానిని చూడఁచా, వాని వాని పురాణ వైభవ మహాత్మ్యములను గూడా చేతనయినంత యనుక చెప్పఁగల” నన్నాడు.

ఆ మాటలకు సహాధ్యాయుని సమస్కరించిన చిదానందుడు తోడి శిష్యులందరిను పిలిచి నాల్గుండదెట్లాడు అంతట గురువులవారు “నాయనారా! మనము యాత్రసేయ బయలుదేరుటకు మీరీ కాశీ నగరాన్ని గురించి ముందు చాతయినా తెలుసుకొనడం మంచిది ఈ వారణాసి యందు ప్రతి క్షేత్రము - క్షేత్ర తీర్థము - క్షేత్ర వైభవమును గురించి విప్రార్థముగా చెప్పవలయునని బ్రహ్మ దేవునిచేయినా వలయు రానిదై యుండిగ నేనెంతవాడను? అటులని మానవుడు నిరుత్సాహుడగుటకు రినుక నేను పెద్దల వలన వినిన దానిని సమగ్రముగ చెప్పెడిననీ రిభాగమునం ప్రారంభించారు.

కాశీనగర విశేషణము

“నాయనారా! కాశీనగరానికి మరొక పేరు కల రాజధాని. ఇది భగీరథీ నదికి ఒకమరగా నది ననుసరించి పర్ణము గలిగి యైదుకోసుల పస్తీర్ణమైన మహా ఒట్టచము, షణ్ణంనుండి ఉత్తరంగా క్రివహించుచున్న ఈ నదీతీరము ననుసరించి నగరము పొడవున అటపడి నాలుగు తీర్థములున్నవి

పూర్వం వక్షి ప్రకాశం అన పెద్ద మూర్తి ఆయిన సతీదేవిని శివుని కిచ్చి వివాహం చేశాడు కాని ఒకనాం సమయంలో అల్లుడిమీద నాగ్రహించిన

దక్షిణ కుమారైసురూదా పిలవించుచుండ నే మహాయజ్ఞం చేయ ప్రారంభించుచు
పిలువకపోయినా పుట్టినింటిమీద కుమారం చొప్పున నెన్నిటి నొప్పించుకొని
మాడవచ్చిన నదీదేవి ఎరాభవం పొందినందున యోగాగ్నిలో ఎది బనిపోయింది
శివుని భార్యమీద మోహం పోనందున ఆమె ప్రేరణిని తన భుజంమీదనే వేసుకొని
దేశ దేశాలు తిరిగిచూచి అది చూసిన విష్ణుమూర్తి యోగిమాయచే సతీదేవి మృత
దేవోన్ని ముక్కలు ముక్కలుగా చేశాడు అట్టడ దేవి ముఖం యీ కాశీపురంలో
బడినందున దీనికి “గౌరీముఖ” మనే పేరు వచ్చింది ఇప్పటిది ముఖ పీఠమయింది
ఇచటి దేవతపేరు కాశీ వికాలాక్షి, తంబి కామాక్షి, మధుర మీనాక్షి ముప్పురు ప్రభాతి
గల దేవతలు

అయిలనే చేశిరదేవి వెలసిన ఎరిపూర్వంబు వెంట్రులు ఎదురుచే నది
చేకపీఠమయింది బావలాముఖి చేరత వెలసిన ఎంబాదునంబు నాలుక పెడుటచే నది
జిహ్వపీఠమైంది నాయనా దేవత వెలసిన ఎంబాదున కన్ను ఎడినచోట నయన పీఠ
మైంది మీనాక్షి దేవతవలె వెలసిన మధురయందున్న కన్ను ఎడినచోట నయన పీఠ
మైంది విమలాదేవి వెలసిన జగన్నాథముయందు దుబము ఎడినచోట స్తనపీఠమైంది
హిమగుళాదేవి వెలసిన నగర వైఖితి భాగమందు హిట్ట ఎడినచోట నుడిరపీఠ
మైంది. యోగదేవి వెలసిన ద్వారకయందు యోగపీఠమైంది నుండరీదేవి వెలసిన
కలకత్తా ప్రాంతీయ సముద్రతీరమునగల అధినాథ శేత్రమందు భుజము ఎడినచోట
స్కంధపీఠమైంది తారాదేవి వెలసిన ఆసామీ గుహలోపహరునందు బొడ్డు ఎడిన
చోట నాథి పీఠమైంది, యోగనిద్రాదేవి వెలసిన కామరూప దేశమందు ఒకచోట
యోనిపీఠమైంది, గుహ్యరాశి వెలసిన నేపాళమునందు నొకచోట గుహ్యపీఠమైంది.
శేతేశ్వరీదేవి వెలసిన ఆసామీ ముల్కుగోలపాడునందు నొకచోట అంగుష్ఠపీఠ
మైంది. కాళికాదేవి వెలసిన కలకత్తా యందే యింకొకచోట గుల్ఫపీఠమైంది.
ఇంకను యిట్టి పీఠములు కొన్ని అక్కడక్కడ ప్రభాతిగాంచి, యున్నవి.

కామాదేవి వేంచేసియున్న యోనిపీఠం సహయోని ముద్రల యోగిస్థలముని చెప్పబడుచున్నది ప్రతి సంవత్సరం నిజమైన అష్టాధి బహుళ త్రయోదశి మొదలగు నాలుగు దినములు అనగా త్రయోదశి, చతుర్దశి, అమావాస్య, శ్రావణపౌర్ణిమ పాడ్యమీలు యులకాలమునును స్త్రీలు మాత్రమే దేవి నారాధించుచుండును యెందునో సాంప్రదాయంబుగి ఇరుగుచున్నది పురుషుల సమయమున నుపాసించు హోరాను జోయినవారికి కీడు తప్పదు ఈ మహారాశి క్షేత్రమునకు రాజు విజ్ఞానాదుడు, ఎందరి బిందు మాధవస్వామి, క్షేత్రపాలకుడు ధైరవుడు, గణనాయకు లేబదాట్లరు, ఇటువ లేని దేవతలు-శిర్డములు-మహిమలు మరి యెందును లేవని పురాణములు చాటి చెప్పుచున్నవి

యాత్ర విధానము

నాయనలారా! ఈ క్షేత్రమున యాత్రకులు నిత్య యాత్ర తిథి వార యోగి యాత్రకులు వార్షిక యాత్రలు పంగికోళ యాత్రలు గాక ఏకరాత్ర ప్రత దీక్ష, ద్విరాత్ర ప్రత దీక్ష, త్రిరాత్ర ప్రతదీక్ష లనేకంబులుగ చేయుచుండురు నూర్చొందు ముగకు ముందుగానే మేల్కొంచి కాలకృష్ణముల దీర్చుకొని గంగతో స్నానాదులు ముగించుకొని అన్నపూర్ణా విశ్వేశ్వరులను ధర్మించుట ప్రథమ కర్తవ్యము

అనంతరమున ఒక క్రోసు దూరం నందున్న బిందు మాధవస్వామిని సేవించి, విశ్వేశ్వర మందిరం దగ్గరున్న భుంధిరాజ గణపతి నారాధించి ఉత్తర ముగ ఒకటిన్నర క్రోసుదూరం నందున్న దండపాణి స్వామిని పూజించి కాల శైరపుని దర్శించి పడమర క్రోసుదూరం నందున్న కాశీమూర్తిని సేవించి వాయు పర్వముగా కొంచెం దూరం నందున్న గుహను చూచి గంగాపుష్కరిణిని తొల్చి విశ్వేశ్వర మందిరమందలి అన్నపూర్ణాదేవిని పూజించి మణికర్ణికు పోయి మండ కర్ణికమూర్తి నారాధించి అటునే స్నానముచేసి తిరిగి విశ్వేశ్వర సన్నిధికి వచ్చి నమస్కరించి తర్వాత వసతికి చేరు విధానమును నిత్యయాత్ర యందురు.

మిగిలిన యాత్ర విధులను గురించి చెప్పుటకు సమయము కాదు మనం చేరినందుచే యాత్రకు బయలుదేరి వలయునని చెప్పిన నదానందయోగి మరు దినంబున శిష్యగణముతో గూడ బయలుదేరిపోయి గయా గదాధరలో మొదటి మణిలీ చేరారు

గంగా గదాధర క్షేత్ర మణిలీ

“నామనారా! త్రైతాయుగంలో ఎనవ్వానం చేయవచ్చున సీతారామ లక్ష్మణులు హస్తినాపురం లోకి వెళ్ళుచున్నారట ఒకనాటికి సీతాదేవి ఏమిటోకడ ఇసుకలో ముద్దులుచేసి పెట్టింది ఈ క్షేత్ర ప్రభావం వలన ఆ అనుభవములు వారి పిల్ల దేవతలకు సంక్రమించినై శ్రీరాముడొచ్చుడు పెద్దదేవతలకు తర్పణలు విడిచి పెండ్లి ప్రధానములు గేయగి పునరథ మహారాజి యనుక ముద్దులతో రసవత్తాడు రాముని మనసు చాలా దాభపడింది

ఈ పని చేసినపిమ్మది రాముడడిగాడు సీల క్షయమిది “నాకు తెలియ”మని వ్రాసెంది, కాని ఫల్గుణశీర్షిక సడుగగా నామె నిజం చెప్పింది రాముడంతట బయలుదేరినా - తాళలను అమోహణ గోరి ప్రేమమైన పెండ్లిముల సీయగి పెళ్ళి చేసెటం లంగీకరించారు, తన పొరపాటు రామునికి చెప్పినందున సీత ఇల్లుచి తీర్చింపించి వెళ్ళింది “నివాస దానపర్యాయం ఆడువారి నేరం దాచలేదు కనుక ప్రజల భంధికి రస బంధంబు ప్రేమహంబు”మని శిష్యులనుబట్టి అయిననే అర్జునుల యందు తప్ప ఇతర దినములలో శిల్పిచిత్రి మీ క్షేత్రమున ఇసుక, పొరల ప్రయోగం గాక నేలమీద ప్రసవించునట్లేని వాంఛమున పెద్దలు దీనిని “అంతర్వాహిణి” అన్నారు.

ఒక పెద్ద మందిరంలో పడుకొనిన దండమునందు మూల నిత్యవిగల సున్నుని పావముగలి యున్నది. ఇది గియుని కలయందుంచబడిన శ్రీ మహావిష్ణువు కుడిచొరమని చెప్పుబడుచున్నది. దీనిమీద శింశుముకతిన దినమొక్కటియు సుండుడు అయిననే ఈ క్షేత్రమున ఈ శివపాదము - కుమారస్వామి పాదము - బ్రహ్మపాదము - సూర్య పాదము - బండ్రపాదము - లండ్ర పాదము - క్రౌంచ

పాదము - గణపతిపాదము - ముకుందపాదము - అగస్త్యపాదము - రశ్వపాదము -
త్రేతాగ్ని పాదత్రయముననువి ముఖ్యములు

విష్ణుపాదమున కేహస్యముగా గదాధరస్వామి విప్రహామిన్నది కానికీ
జపముగా రాతిగడలు అన్నట్లునున్నది కానికీ దీనికీ గయ గదాధర శత్రువును
పేరు అచ్చినదని వివరించిన సదానందయోగి ముదిసంకున బ్రహ్మణం సాగించి
హయ బ్రహ్మగ్రాహిణి చేకాడు

ప్రయాగ మహాక్షేత్ర మంజరీ

హయనదారా! ఈ బ్రహ్మగ్రాహిణి అలహాదాసును బాట్లు బుట్టిన్నది ప్రోసు
మీరని నందున్నది దీనిని అచియంగా గంగానది బ్రహ్మహంతునున్నది దీనినే ఛారా
గంగానది ఛారానది అనియు సెలలు భోజరాజు హరించిన సంగమం ఇట
గంగాబ్రహ్మనాథ నాథ అంతవారున్నట్లు పాటబట్టి అర్చింపబడుచు చూపి యాత్రికుల
నందలి భక్తి సుందరియగుచున్నది నమరూపము క్రింది భాగమున బోయి చూచు
చెందు నిలువుల చెరువు పోట్టిచెరువునకు పంపివెట్టు రసమంగళము అది అక్షయ
అమృతమనియు - హాని ముట్టనున్న నెలలు చేరలనియు చెప్పుదురు అందుకు
దీక్షాకాంతి సాయుధులై హోమములు

గంగ యమున అనన్తది యను మూడునదులు కలిసిన త్రివేణి భావన బ్రహ్మ
హంతునున్నది రాజు లెట భోజ నిర్మలమని నాడీ అక్షయ పెరుగుతలై కొమ్మటి
సదిమిడు యెరిగి యుండెడిపడు అపరయను చూ చెట్టు కొమ్మలమీదకెక్కి వారి
కోరికలను పూర్తిచేయును నీటిని నిలబడుము

నారాధన నమరులను ముఖ్యము అస్థరాచెట్టుమీదెక్కి అందొకరు
మహా అంతిరకవి నాడు భర్త కావలయునని - యంతోరట ధైర్య సాహసములు
గల ధీరుడు నాకు పతి కావలయునని - వేరొకరు గోవు కీర్తిగల ప్రభువు నాకు

పెనుమెటి కావలయునని చెప్పి ప్రవాహమున దుముకుడు చూసిన యొక మంగలి చెట్టునెక్కి పడు ముప్పుడు నాలు ధాన్యము తావలయునని చెప్పి నీరుబడి మరణించి నందున నరిండు పురుషులమున భోజరాజై వ్రట్టి వారి ముప్పుడును వీవాహము తాతెనని గ్రంథములు తెలుపుచున్నవి

వాహులయముమీద బురీ నారాయణాశ్రమమునకు వాయుపుష్కమున బట్టి పురుషులమును చేయతో మీదా దేవు రాజహర్షమునకు ఎడమర పారి సర సద్భితితో రులసి బ్రహ్మరహితులమునకు చూచుగా బని గుం బురీ కెదారముతో నేరీతివెంచినంత ధీగింధియును నామముధరించి వాస్తవనాశ్రమమునందు ముందుకు సాగి పుర్రాచూరు మీదగా పయనించి రాక్షసేంద్రమునందు దుర్లభముగా సాగి నము ప్రముతో గలియుచున్నది అయినచే యమునానది గంగోత్తరికి ఎడమవాయుపుష్క ములుగా ప్రవహించి, రుంధగిరినుండి వాస్తవ బృందావనం మధుర ఆగ్రా నగరము దాగుచున్నది ప్రయోగ ముగ్గుము మీదగా పారి, భగీరథిలో రులియు చున్నందున త్రవేటి నందుమైంది

౭. ప్రాంతీయులయిన గంగాపుత్రులు నీటిలో తేలుచున్న బల్లంమీద పేదించి నమర్చి యాత్రింపలేక త్రవేణిదీ భూజయు, ముత్తయియుల చేర వేసి నమర్చుకొములు చేయించెయ్యి ఇదియొక గొప్ప యాత్రాస్థలం ఇర్రుడకు త్రోసు యాలములో ధీరదాక్షిణాశ్రమమున్నది రావణవధానంతరమున రామున కిచ్చుడు భీరదాక్షిణముని ఆతిథ్యము నిచ్చినట్లు చెప్పబడుచున్నది ఇంకను ఇందు నేరములైన హిమగిరిన ఎడ్రా స్థలములు కలవని వివరించిన సదానందయోగి ముదినుండున గ్రంథము సాగించిపోయి అయోధ్యలో మణిరీ చేకాడు.

అయోధ్యా పుర క్షేత్ర మణిరీ

నాయనరా! మనమున్నటు బురీ చేసిన యా యయోధ్య యాత్రిం శ్రీరామచంద్రునిచే పాలించబడిన పుణ్యస్థలం ఆనాటి రామ పరిపాలనలోని

మమోహార్ధపుర మొకప్పుడు సరయూ నదిలో కలిసేదోయినట్లు బరిత్ర చెప్పిచు
న్నది దనను ఆనాటి హొన్ని మందిరములు ఇతర పట్టణములు చూడ్రము మనకీ
నాడు త్రోసున్నది యారమున రిన్నట్లుచున్నది యాత్రీకులదక్కడకునుపోయి
బర్హించుచుండుట

బ్రహ్మత మీ సరయూ నదీ తీరమున రిన్నట్లువానిలో రామహాట్ - ధరత
హాట్ - పద్మినిహాట్ - కల్పియహాట్ - వాసుమాన్ హాట్ - విష్ణుహాట్ - వాల్మీకి
హాట్ - సుగ్రీవహాట్ - విశ్వనాథహాట్ - నర్మదాహాట్ మొదలయిన వేద్రముదన్న
యన్నది శీత్రయములో - బరీధి మహారాజీ యమోహర్మయ వారించాడు
అయినను తొనల్ప, సుమిత్ర, వైరేయ యను ధాన్యము ముచ్చటన్నది వారికి
చాలావారానికీ శ్రీరాముడు, భరతుడు, లక్ష్మణుడు, కల్పియనుడు అను నల్పరు
యములు పరిగారు

అన్నదమ్ములందరూ పెరిగి పెద్దవారయ్యారు మిథిలానగరమేరే ఇనది
మహారాజు శక్తివంతో వారికి పెదాహారయ్యాయి శ్రీరామునివిష్ణుడు భరతుడై
పెరిగి యిసు రాముని విష్ణుభిక్షకం చేయించడాని కిన్ని పరాక్షు చేయించాడు
పరీధి మహారాజు ఆ సంగతి వైరేయకి తెలిసింది అమె రిలవచుముందే పంప
ముడు పెండు పరాలిచ్చియున్నాడు ఆ పరాలిచ్చుట కౌవాలందూ వైరేయ రాముని
కనునాలుగేండ్లు వనవాసం పంపించి భరతుని రాజ్యాభిషేకం చేయమని కోరింది

ఆ కాలముగా పంప అడ్డం తిరిగింది శ్రీరాముడుభార్య సీతను, కమ్మిడు
లక్ష్మణుని చెరుదెట్టుకొని బంధకారవృత్తి చెళ్ళాడు అక్కడ రామునికీరాక్షసులకో
వైరం సంభవించింది హనుమంతుడు శుగ్రీవులు సలనీలాచార్యులు మొదలయిన
మిత్రుల సాయంతో లంకాధిపతి అయిన రావణునిగూడ 'బంపి విజయవంతంగా
తిరిగి యమోహర్మయ చేరుకున్నాడు శ్రీరాముడు దానినే రామాయామంహట.
జ్వలించిరాక్షసుల రామాయామానికీ సంబంధించిన లీలలు చాలా గురవని వివరించిన సదా
సంపయోగి మరుదినరయిన బ్రహ్మణము సాగించిపోయి మధురలో మణిలీ చేశాడు

మధురాపురక్షేత్రమణిలి

నాయనారా! యమునా నది నందుకొని యున్న మధురానగరము నరే
ముగొ నున్నందున విభులు సరేముగి నుండరిపోయినను రాతిరక్షములతో పైల
మలరారముగి నున్నది శాస్త్రముల యా నగరమందే గోళులము, బృందావనము
వేదావనము మహావనము దాశవనము గోవర్ధనవనము మానవ సరస్సులను
బ్రహ్మక్షేత్రము లనేకములున్నవి

ఇచట పేటగాంచిన భరపదైటు ఖడ్గములతోను విక్రమఖడ్గ మొదటి
అనగా నాడు రింసుని బలవన బరవాత శ్రీకృష్ణుడు విక్రాంతియై శంఖించిన
ప్రదేశము దీనికి చెరువయొన్నది మందరముతో శ్రీకృష్ణ పాపములనబడు శిల
లనేడిములున్నవి. చూత్రిడులు స్నానము చేసిన పిమ్మట ఈ కృష్ణపాపము నధిపే
కాదులతో సేవించుచుచాలమై యున్నది

మందర యిందలి దేవకంబులకు చెక్కలేదు వానిలో ద్వారకానాథు
మందరము గొప్పది స్వామి నన్నిధిలో ఎడమ వ్రుక్కగా బుట్టిచేదేవి మూర్తి
ఉర్వనమిచ్చుచున్నది అలయ మండపముతిమనోహరముగనున్నది గదిచిచోయిన
యుగములలో మునులేగార ముక్కోటి దేవతలు జనకపో నియమంబుల పాటించు
చుచు నివసించిన ఆశ్రమములు నేటికిని మనకు కనపడుచున్నవి.

మందరకు వైముతి భాగమునందున్న తెల్లని లింగమును భూతేశ్వరు
డందురు. ఆ శివలింగమున కౌరవ్రుక్క ముఖము కలదు. పురాతనమై యున్న యీ
స్వామిని కృత శ్రేణియగులలో దేవ మునీంద్రులే గార దాష్టవమున భంసుడు
మొదలయిన వారాధించారు. కలియుగంబున యాదవ రాజుల సేవలందుకొనిన
చరిత్రములున్నవి స్వామివారి దేది పేరు పాతాళసిద్ధేశ్వరి ఆమెయు దేవాలయ
ప్రాకారము నందే వేంచేసి యున్నారు

అబడుడు నొంతదూరంలో శ్రీకృష్ణ జన్మస్థానమున్నది అన్నపూర్ణం
మధురను పాలించే ఉగ్రసేన మహారాజు కుమారుని పేరు కంసుడు ఉగ్రసేనుని

దేవదేవుని మహిమచేత చెరసాల దిగిపోయి వాంఛన నవే యూతి పోయినై రాపతివాండ్లు మూయిగిద్ది నిద్రతోంగిరియోయ నామనా నది దారి యిచ్చింది వసుదేవుడు ప్రేమలైతో ప్రవేశించిన చోటను “సంపదవామని” చెప్పి బడుచున్నది అయితనే గోవును గాంధుకున్న చిన్నికృష్ణయ్య మున్నుదిన్నచోటు గోవర్ధనగిరి నెత్తిన స్థలము యిహోదాసంఘము లు రామేశ్వరమున పూయలతోట్టెతో నుంచి యూపిన దృశ్యములు బాలబ్రహ్మసేదో యిహోద దోహదమాయను చూచి విస్మయమెందిన విభము లోకమునో చేయుటన అమలం నడుమనున్న ముసనహోహన రక్షణ ప్రతిమల నెన్నింటితో నవమెనాట రిన్నుల కండుగగి చూడ గలము

యమునానగీ తీర్మల కినుగపై నాట రామకృష్ణుల ముఖించిన ప్రదేశ మును కాచుకొని యున్నవాట యాద్రిపిలు సగటు పొద్దిగింకలు పెట్టించిన తర వాత సవరు ఇల్లు మాదిరి గీతలుగీచి మంత్రము ద్వారా దేవతల నా వాహనము సేసినాడు శ్రీకృష్ణుడు తినిన మున్నును యినుకతో రలికి రాయగ భక్తులు కాను కలు సమర్పించి ఆ మున్నును భక్తితో గొనిపోయి పూజించురు మరియు నాడు గోపాలమునకు బూర్బుదిక్కున గోవింద రుందమున్నది శ్రీకృష్ణుడు పూతరను బంపిన చోటని గోవింద కుండమున యాద్రిపిలు స్నానములు చేయుదురు కాని దానిని బూర్బాగ్నేయములుగా పూరాతన గోపాలమున్నది యిహోద చల్ల చిలికిన దళుననే చెప్పించునారు అయి చాలాకాలమునాటి రాని రిట్టడములు మనకీభుడు రిసపడుచున్నవి.

గోపాలమునందు నాటి శ్రీకృష్ణలీలలు సంబంధించిన దృశ్యములన్నియు రలపు మరియు సందలి దీర్ఘములు - షేత్రములు - దృశ్యములన్నియు మహా బవిత్రము లయినపని వివరించిన సదానందయోగి మరదిసంఘన ప్రయాణము సాగించిపోయి బృందావనంలో మణిలీ చేశాడు

బృందావన క్షేత్ర మణిలీ

నాయనలాదా! ముడురా నగరమునకు గోకులము వలెనే భం బృందావనమున
మాడా మూడు క్రోసుల దూరమున యుండునాది దక్షిణముగి స్సెరి కలము
తీర్థక్షేత్రములకు లోములేదు శ్రీమహావిష్ణుని చెప్పిన బంధమును విడిచి
ప్రేమలెనుండి తిరిగి వచ్చినందునే కలుపులు మూపబడినై, “కొక్కరోజు” యని
తొలిసారి చూసింది

చోరాఘాటునందు తృప్తుడు యమైదలతో ఆటలాడినచోటు ప్రమర ఘట్టం
మనబడుచున్నది హనుమంతుడు శ్రీకృష్ణ నారధించినచోటు హనుమద్విష్ణుని
గోపికలు స్నానములు చేయుచుండ దాలకృష్ణుడు నీలలహరించినచోటు చేలాయు
మని నందాబుడు గోపికలతో వాగూడి ఆటలాడినచోటు రానక్రిడా ఘట్టమనియు
చెప్పబడుచున్నవి దానికి దక్షిణముగ రాధా మందిరమున్నది

నాడు శ్రీకృష్ణుడు కాశింది మరుగునలో కాశీయుని కలమీల చిందులు
ద్రోకిన చోటునందే కాశీయఘట్టమున్నది. ఆ ఎరినరములందు కాశీయునిగా
పోయినదిగిన నిలువెత్తుపుష్టయు, యశోవ సందుల ప్రతిమలు, శ్రీకృష్ణమూర్తి,
ప్రసన్న వేణుగోపాల విగ్రహాలు కలపు. బంశీభూతుని చెప్పబడుచోటున బలరామ
కృష్ణుల చరణములు కలంబ వృక్షము క్రిందనున్న దృక్షిములు నున్నవి

బృందావనమునుండి మధురా నగరము పోవు మార్గమున యమున
ఉత్తరముగ అక్షర మందిరము, దానికి సమీపముండలి వనములో ధైరవాలయ
ములే గాక, సేవాకుంజరమును పేరుననొక పవిత్ర స్థలమున్నది అచట నివసించు
వారు శ్రీకృష్ణ పాదములను రాగితోను, వెండితోను, బంగారముతోను అమ్ముకొను
చున్నారు. ఖజాదులు వారి కత్తికిం దగిన పాదములను కొని పూజించుకొనుచున్నా
రని వివరించిన సదానందియోగి మరుదినంబున ప్రయాణము సాగించిపోయి గోవర్ధన
గిరి మణిలీ చేరాడు

గోవర్ధనగిరి క్షేత్ర మణిలీ

నాయనలారా! మనమెప్పుడు మణిలీ చేసిన యీ గోవర్ధనగిరి మధురాపురికి మేలైన ప్రోసుల దూరమును నున్నది శ్రీప్రహ్లాదు గోలలను వాయుచుండ బ్రహ్మాది దేవతలకు ఉపహరించి శక్తి బరహిలించాలని కోరిక కలిగించుట దేవేంద్రుడింతట అప్పటి కున్నట్లే వాటమేఘాలను రావించి కుండపోతగా వాన దురిపించాడు ప్రహ్లాదది గానునించి చెందునే అన ఎడమచేతి చిరుతన వ్రేలి గోటిమీద నా గోవర్ధనగిరి సమాంతరంగా వచ్చి అన ఆలయమీద గోవిందాయమీద చినుకై నా ఎడమచేత కాపాడాడు.

ఆ తొండ బూట్ల ఎడమరలుగాప్రాంతి రాలవరుసతో అంతెన్ను ఉన్నట్లు నున్నది దానివలన నొక ఇతరాయము చెందుగ మీరి బ్రహ్మాతీర్థమనియు లేక మానసగిరిగి యనియు నామముల పొందింది గోవర్ధనగిరి నీ ఎడమర భాగమున గ్రామమున్నది కూర్బు చివర కొన్ని మందిరములు మాత్రమున్నవి ఆ మంది రంతో ఒడదానియందు గుండ్రములుగా గొర్రె, నలుచదరముగా మలచబడిన రెండు పెరియములున్నవి వానిలో చూర్బన నున్న లింగము పేరు నందుడు ఎడమర నున్న శ్రీప్రహ్లాదలింగము నబటిపాటు పాలతో సభిషేకించి వ్రాజించుటాచారమై యున్నది

నీచువుట ఎడమటి భాగముంటలి గ్రామములోను కొన్ని మందిరము లున్నది నకలేట్టర మహాదేవుడు, మానసదేవి ప్రతిమలు-శ్రీకృష్ణమూర్తు లున్నవి వానిలో గోవర్ధనగిరి నెత్తిన దాలకృష్ణ విగ్రహము ప్రధానమైనదని వివరించిన సదానందయోగి ముందునంబున ప్రయాణము సాగించి పోయి పాటలిపుత్రంలో మణిలీ చేశాడు.

పాపలీపుత్ర స్త్రీత్ర మణిలీ

నాయనదారా! భార్యమొకప్పుడు పొరుదొంగులు వలువతియు పుట్టుడు అను యువకుడు భార్యభర్తలయు ఈ నగరం నిర్మించినట్లు చరిత్ర చెబుచుంది ఇరువది నాలుగు క్రోసుల వారమున ఈ పొరుదొంగులు గంగానదికి దక్షిణమున నున్నది ఇచ్చట వలయున, దొంగులు, బ్రహ్మలు, చతుర్ముఖులు, అంబములు శివలింగము లనేవలలు ప్రతిష్ఠ చేయవలెనని అప్పుడొక దేవతయొక్కయున్నది పురుషిభులన్నయు ననుస్త విస్తువులు అని నగర అంగములలో నుంచులయలై యున్నవి

పొరుదొంగులు యుక్త రాశభాని ముదిర వేరు కాచికాచా కాచికాచా యుగగా కాశికాదేవి సంగించు చోటని యుక్తము చచ్చుట కాశికాదేవి హాసయను నాలుగో భయంబలమున దుష్టహాని ముక్తయై అన్నది మూతనమొకరియల భర్తలీ నాటిని అమ్మహానియుల గొరియను నులను అపెది యాచారం మొక్కలగు నున్నది కాశీ వేంచేసెప్పుడు ఈ భువనంబుల న్నలం యి క్రోసుల వస్త్రీత్రమొంది, ఈ క్షేత్రములలో కొటి దింగములున్నవని జనప్రతితి వానితో బ్రముఖమైన భువ నేశ్వరస్వామి లింగములననే దీనినే భువనేశ్వరస్థం మనుచున్నారు లింగరాజని ప్రసిద్ధితెక్కిన ఈ స్వామి సర్వమంభూయని పొంబలబ్రహ్మదేవుని ప్రతిష్ఠయని మరొకరియల చెప్పెనున్నది ప్రస్తుత ముదిర వేరు దేవతామూర్తులు అలవాంక్ష లందున్నవి

ఈ పొరుదొంగులు నలున్న వారందు మహా శ్రీమంతులు నగర వైభవాది విశేషముతో వర్ణనాతలంబులు శ్రీ భువనేశ్వర స్వామిలవారికి వార్షిక భోగములు నిరాంతరముగ జరుగుట గాను అహారాష్ట్ర ప్రభువులిచ్చిన గ్రామములు ఇంకా దాయములు పుష్కలముగ నున్నవి

భువనేశ్వరాలయం మిగుల శోభనమనము దేవతము ముక్తానున్న చిన్న చిన్న కోవెలతో ఎకామేశ్వర, విశ్వేశ్వర, ఉగ్రేశ్వర, కాళేశ్వర, లంకేశ్వర, చిత్తగుప్తేశ్వర, వైద్యనాదేశ్వర, సోమేశ్వర, జంబుకేశ్వర, ఉత్తరేశ్వరలీ

గాక పరమేశ్వరార్లు చాలుపుడిది ఉన్నారట అంతేగాక గజేశ్వరుడు, హమారి స్వామి, భువనేశ్వరి, సుందరి, లింగరాజు, పౌర్వత, సోమిత్ర, చంద్రుడు, రత్నములు మొదలయిన నది తగుస్థానములలో నెలకొల్పబడినవి వీరందరిమధ్య సేవింపబడుచున్న భువనేశ్వరస్వామిని దర్శింపబడినవారు సమతలమునుండి మెట్టమీదుగా క్రిందికి దిగి పోవలయును భువన పటమువారియను స్వామిలవారిని కాకి నవ్విహస్తములలో పూడించుకొనవచ్చును

విందునలరీ స్తీరంబున బ్రహ్మలయమున్నది గయను శిరోగిలయనుజాతి పూరును నాథగియనునది, పీటామును పొద గయ యనెట్లు చెప్పుచున్నారని విషయించిన నదానందయోగి మరదిసమున బ్రయాణము సాగించి పోయి పురుషోత్తములో మణిరీ చేశాడు

పురుషోత్తమ క్షేత్ర మణిరీ

నాయనలారా! ఈ పురుషోత్తమ క్షేత్రమునకే జగన్నాథక్షేత్రమనియు నాహుంతురము ఇది నముద్రతీరమున కిండురీ పై భాగముననున్నది శ్రీ జగన్నాథాలయ నీలకంఠగ్రామ ముఖ్యభాగమున నున్నది. ఇచట స్వామి సుభద్ర బలద్రులతోహాడి యున్నాడు సగరం విశాలమయిన వీధులతో సుందరముగ నున్నది యాత్రులు, సౌభువులు, భిక్షులు మొదలయినవారు బసచేయుట కనుచాలంగ నెన్నియో మతములు సత్రములు నిర్మింపబడినవి

గ్రామమునకు టార్పుంగ క్రోసువారమున నింబ్రబ్రహ్మమ్మ మహాదాని నిర్మించిన మందిరములున్నవి జగన్నాథస్వామి రథోత్సవమునకు- పోయినప్పుడా మందిరములో నివసించుచుంట్లు స్వామివారి దేవత మును ముట్టుకొని ఎన్నియో శిల్పములున్నవి నైమితి భాగమున అక్షయ మువృక్షం ఆగ్నేయమున పెద్ద పంటకాయ, పశుమరగి ముక్తి మంటపము, దానికి కూర్చుని రోహిణి మండపములు మొదలనవి కలవు

గిర్నాలయ మందు వేదికమీద ఎరువు ముయంగిల ముఖద్రాదేవయ్య, అతడైన తెల్లని ముఖంగల బలరాముడు, ఎదురుచూసిన నీల ముఖంగిల బగనన్నాభ శాస్త్రిమయ్య అప్పుడందు లెచ్చుచున్నాడు వారిమధ్యను బ్రహ్మక్షణం సేయుననుష్టాన వాంఛ మెద్దియెఱచినది తెలిచిన మిఠట చురువది తెలచు వనియోగములు చేల్లు మన్నుచు శాస్త్రిమహాశయ వేపుమిచ్చిన తలవాల అదే మందిరంలోగాని అక్షయ పరమేశ్వర ప్రసాదగాని, అక్షయలు వరుసలుగా చూపుచు సాక్షిమి ప్రసాదము నుంచు చొప్పున ఆ సమయమున కులమత వివక్షలుండవు అంగిల అట్టింపు లలతలయెను చాచుచున్నా అయిలదే వాదోలు మనవాడు సామూహ్యముగ సర్వజ్ఞుల బగనన్నాభ ముఖంగల బగనన్నాభ సాక్షిమి ప్రసాదముననినట్లు తెలియజేసినను అంగిలయైనను వానిని అచ్చుకొనుచున్న అచ్చు శిష్టాచారము నారద సూతరానరాది మహామునులీ బగనన్నాభ శాస్త్రి మహాత్మ్యంబును మరీకరిగా కొనియూడి నట్లునేక పురాణములు వాడు చెప్పుచున్నవి

రోహిణీకుండ మహాత్మ్యము

నాయనలారా! బగనన్నాభ మనబడుచున్న చూపుచున్నోత్తమ శాస్త్రిల సముద్రతీరాన ఒది యోజనముల హేడవుననున్నది ఇందును గురించిన ఉదిహాస ముంచుల వలదు తృతయుగంబున హరిశ్చంద్రులకు దానకుడు భూమినిదానముట్టి నట్లు మిట్ట గోనిజోయ సముద్రము నుంచుగుఱాగిమన దాచియుంచాడు అ సమయమున రోహిణి నుల్లరియ శ్రీమహావెల్లపు పరాహుటాం ఘరించి హరిహరార్చన ని సుందరమైన సంతకంచాడు అంతట బ్రహ్మదేవుడి సముద్ర లీలమునలి పురుషోత్తమ శాస్త్రిల నిర్మించిన లయవాలనే సృష్టికౌర్యం ముఖలుపెట్టాడు.

లస సృష్టియందవతరించిన జనులకు ముక్తిమార్గము 'మహావేదము'ని చలించిన బ్రహ్మ నారాయణముల్లిని ప్రార్థించాడు, క్షోభలదా సృష్టికౌర్యంబు అప్పుడందు "ఏయీ! బలరామనా! ఈ సముద్రతీరమున 'రోహిణి' మొదల

అది మే మూండు నాం మందిరంబున జేర్చి తలుపులకు తాళములు వేయు
 న్నామే శ్రీరామేశ్వరే యుండి శిల్పములను సేయుదును నేను వెలుగులకు పట్టి
 పోయితిమి నీవు నీవు తెలుసుకొనెను తలుపులు తెలుపురా" అనగా రాజంగీకరించి
 పోయితిమి

ని ప్రాంతంబున ఉండి దినములైనది

రాజమూల మనంబున "అయ్యో! లోకం నే యున్న రాజాచార్యు లిన్ని
 పుట్టించినది భోజనమయినను చేయించెనే" అని ఉండి మందిరం తలుపులు
 తెరిచి నాక్షాంబులది అల్లిమూల కాదనలేక ఇంద్రద్యుమ్నుడు తలుపులు తెరిచి
 మూలంబులో లెచ్చి యుగ్మశిల్పముయ్యాడు రాజసేవకులెంత వెదికినను, ఎక్కడ
 రాజుని వెచ్చి కనెడితేడు అప్పటికే దేవతామూర్తులు వరచరితంబుల చిహ్న
 వాసంబులు కచ్చి మెగిలెన హుంములన్నియు చెక్కుడు పూర్తి అయినది.

ఇంద్రద్యుమ్ను దండు జరిగినదానికై చింతించి బ్రహ్మదేవునియొద్దకు
 పోయి కృష్ణ పడుగు నా చతురాసనుండు "సరహా! నీవా విగ్రహమును
 ప్రతిష్ఠించెను తరుణము మించిపోయినది. మీ పాండ్య బ్రాహ్మణుల యాజ
 ణ్యములే అగస్త్యాశిస్వామి ప్రతిష్ఠయు, చూడారి వైభవములు జరుగుచు వైభ
 వములు వాపున నీవెంత యందతిపోయి వాత్సర్యముగా స్వామి రథోత్సవము చేసి
 పోయి చేర్చాడు గావంపుము నేనన్నడు ఉది దినములు విడిది సేయుదుడు
 ముదితము నిర్మింపుము మరియు నచరు నీ పేరు నొక జలాశయమును గూడ
 నిర్మించును ఇంద్రద్యుమ్ను సరోవరంబున భక్తాయులకు స్నానము చేసినను పానము
 చేయుచు నానము చేసినను వైభవము అప్పుర సిద్ధింపగల" అని చెప్పి పంపించాడు

అకావీనుండి క్రితి సంవత్సరం ఆషాఢశుద్ధ ఏదియ నాడు అగస్త్యాశి
 స్వామి యోగి పురివైభవము జరుగుచున్నది అచటి సముద్రతీరమున విధి
 వారి నిర్మించుచు లేచే మెల్లి దినములలో స్నానములు చేసినవారు ఉవిద్రము
 దగు మర్త్యుని వెలింపెను సదానందయోగి ముదితంబున క్రియాణం సాగించి
 మోక్ష మార్పేర్పరంబున మణిలీ చేశాడు

కూర్మేశ్వరాలయ చరిత్ర

నాయనలారా! పూర్వము దేవదానవులు అమృతం కొరకు పోయి నము
ద్రుము తరచినపుడు శ్రీహరి తాదేలు హుం దాల్చి వారికి సాయం చేశాడు తరు
వాత దారికి అమృత రలకం లభించింది ఆ శుభ సమయమున మాదవుడా కూర్మేశ్వ
రమునందే శివలింగమును ప్రతిష్ఠించి పూజించినందున బహు స్యామికి కూర్మేశ్వరు
డనే పేరు వచ్చింది

ACC-NO 26017

25200

తరువాత చాలాకాలానికి రామానుజాచార్యులవారు వైష్ణవ ప్రచారం చేయు
సమయమున నీ యాలయము నందొకనాడు సీశిధముగ ప్రవేశించి స్యామల వారికి
శంఖచక్రాది భూషణముల సలంకరించి ఎవరికిని తెలియకుండ తిరిగిపోయాడు. మరు
దినమున మధ్యపర్వతలలో కలిసి తలుపులు దీయించి ఈ స్యామి వైష్ణవదేవని
యొప్పించెననియు, పంచరాత్ర విధానమున నీ క్షేత్రమును గూడ తిరుతిరిగా మార్చె
ననియు నాటినుండి కూర్మేశ్వరుడు చూర్మనాయక స్యామిగా మారెననియు జనవాణి
విసరుచుచున్నది

శంఖ-చక్ర-1531

NAG

పూర్వకాలమున శ్వేతశేతుండను రాజు దీక్షిబాని కళింగ ఎద్దులుమందు
నెలకొనియున్న కర్పూరేశ్వర సన్నిధిలో కొన్ని దినములు, శింగపరమునందు నెల
కొనియున్న సుందరేశ్వర సన్నిధిలో కొన్ని దినములు, సముద్రతీరము నందు నెల
కొనియున్న రామలింగేశ్వర సన్నిధిలో కొన్ని దినములు ఈ చూర్మక్షేత్రమందు
నెలకొనియున్న పాతాళ సిద్ధేశ్వర సన్నిధిలో కొన్ని దినములు ఘోర తపమాచరిం
చాడు.

పరమేశ్వరుడంతట వానికి సాక్షాత్కరించి “శ్వేతశేత మహారాజా
నీ ధర్మప్రవర్తుల కానందించాను నీవు తపమాచరించిన ఈ అయిదు క్షేత్రము
లందును నేను స్వయముగ ప్రసన్నుడనై యుంటాను. నన్నారాధించిన వారికి
సమస్త భోగముల నిచ్చెదను మందియ్యది మహాప్రభావముగల దివ్యక్షేత్రము

రామస్వామిని చెప్పి యదృశ్యమయ్యెను రామానుజాచార్యులవారు నూతనముగ
జేయించిన శ్రీదేవి భూదేవి సమేత గోవిందరాజస్వామి మూర్తులు శ్రీదేవి భూదేవి
సమేత బ్రహ్మనారాయణస్వామి మూర్తులు, లక్ష్మణ సమేత సీతా కోదండరాజస్వామి
మూర్తులు నిలువ ప్రకృతములై యున్నవి నేటికి యీ మూర్తులన్నింటికి నిత్య
పైచేర్చిములు చెల్లుచునే యున్నవి సముద్ర తీరమునందు వెలిసియున్న వాసుదేవ
లయంచున నెలలమాత్రమును సముద్ర ఘోష వినపడతి పోవుదు మహాభక్తరే మనకు
రీతి

ఇవటి సూర్యాకుండిక యను జలాశయము నందు ప్రతి మాఘ శుద్ధ చవితి
నాటికి కాశీనుండి గంగ పడుచున్నది యాత్రికులందు స్నాన పానదాయలను
గ్రహము మంచురిని వివరించిన సదానందయోగి మరుదినందున బ్రయాణము సాగించి
పోయి ఆరణ్యవల్లిలో మఠిరీ చేకాడు

ఆరణ్యవల్లి క్షేత్ర మఠిరీ

నాయనలారా! ఆరణ్యవల్లి మొదటి పేరు హర్షవల్లి. సూర్యనారాయణమూర్తి
ఇటు ప్రముఖ దైవము భక్తాదుల కథయ ప్రదానము నిచుచున్న సూర్య మూర్తి
సుందరముగా నున్నది సూర్యాలయమందు యొక కోశెలలో శిఖరింగుచున్నది
ఇటు పెక్కురిణిలో శుచులయిన వారిని పూర్ణాయురారోగ్యములు - వేదస్మృతి - భాగ్య
ధోగములు కైవల్యమును సిద్ధింపగలవు

సూర్యులకు ప్రయమయిన ఆదివారము లందిచదు స్వామిరీ వేడుకలు
జరుగుచున్నవి ప్రతి మాఘ శుద్ధ రథసప్తమీలలో మహాభక్తము లగుచున్నవి
పెక్కురిణి లది ఎంచదార కలిపిన వేడిపాలను అమృతకుండియను పేరున స్వామి రాజ
గింపు చేయించిన తరువాత త్రాగదలచిన వారికి తీర్థప్రసాదములుగా నిచ్చుదువు
వారు త్రాగుటయు నివటి సాంప్రదాయం

ప్రియాగివాటి యనంబడు తాయకాడి గ్రామంబున సేద్యేశ్వరుండను
లింగము, దుంప గ్రామంబున ట్రాక్షరముగ నోమేశ్వరుండను లింగము, నంగిమాగ్రి
హారమునను తూర్పుగ సంగమేశ్వరుండను లింగము, శ్రీకామడంబుని తోమేశ్వరుం
డను లింగము, కశ్యపియందు మణినాగేశ్వరుండను లింగములై యను ప్రసిద్ధిము
లందునవి

మహాభారత యుద్ధం నమీపించింది బలరామకృష్ణులు వారికి ఒంట్లపైలు
బలను శ్రీకృష్ణుడు పొందవ పక్షపాతియని తెలిసికొనిన బలరాముడు కమ్మని కాసు
లేర పిర్లయ్యలకు బయలుదేరాడు ఆయన దండకారణ్యములో ఎందునిండు
మండగో, పప్పరకొని యా క్షాంతేలల యందెక్కడన్న నీరుదొరకర దామి
పలసి పచ్చింది ప్రస్తుతంబున దనకే గార ముందు ముందు ప్రజలకయినా సుమోగి
ఒడవలయునను తలంపున చేతగల నాగలిని భూమిమీది సచ్చకుచ్చుగొట్టుచు ఎదు
నించెను వాడా బలరాముని నాగలికిందెగినచోటు లందుపయించిన జండాలు
ప్రేమముగ స్వర్ణముఖి, పంశభార, ఓంఘావతి, లాంగిటి సదుంను నామములతో
ప్రభుహించుచున్నవి. నాడు లాంగిపేనడి యందే బలరాముడు స్నానములు చేసెను
బలరాములు తెలుపుచున్నవి.

బలరాముడవుడు శ్రీకామడంబు సందోక లింగమును ప్రతిష్ఠించి చుట్టి
మొనరించారు. బుట్టిభోక్తగా విచ్చేసిన దేవేంద్రుడు దళదళవారి భక్తిప్రబల రాసం
దించునందున వారికి సేకలై శ్వర్ణములు సమకూరుతు కుపాయము నాలోచించి బ్రహ్మ
వల్ల పుహేశ్వరాంశలు గలట్టియు కర్మసాక్షి అయినట్టియు తేజోమూర్తియు నైన
నారాజి ప్రతిష్ఠ స్వయముగ చేసెనట్లు క్షేత్ర మహాత్మ్యములు చెప్పుచున్నవి

నేను బూచినంతలో ప్రాంతమునందు సూర్యాలయ మీ యునపల్లెతోనే
రెండు కోణార్కానుచోట పూర్వయొక మహారాజాధరణమున శిల్పచాట్యలు పతి
మనోహరముగ నిర్మించినట్లును వినుచున్నాము అచట దైవాంశ సంభవమైన
యోశిల్ప బ్రహ్మ బర్హిష్ట శిలయందు రథము, రథపత్రములు, ఓహామములు

మొదలయిన వానినన్నింటిని జీవంత బుట్టిబడే లాగున నిర్మించాడు. శిల్పి టంపూరు తోవనాటిలేయ శిలాశిల్పమైయున్న రథమునెక్కి- గుర్రములరు ప్రాణప్రతిష్ఠగావించి, కోటచే సదిలించినంత రథము రథులుచు పెక పెక భట్టసులు పెట్టెను. అది చూచిన పృథ్వీ శిల్ప వాడులు వెంటనే గుర్రముల రాళ్లు సరిదివేయగా నవి యిథా రాత్రిరథముగ శిలా ప్రతిమలై నిలిచిపోయినందున నేటికిని మనకు రత్నప్రభు మున్నులు. కోటార్క నూర్కాలయ పరిశ్రమ వెల్లుచున్నది వివరించిన సదానందయోగి ఎరుదినము ప్రయాణ సాగించిపోయి సంహారలంతో మిడిలిచేశాడు.

సంహారలు క్షేత్ర ప.జిలీ

నాయనరాచా! ఇది సంసార శేత్రం విశాఖవృక్షమునకు నమోపమునం పున్నది. విశాఖ యొక నుండం మైన గొప్ప వృక్షం ఇది ఇలయాన యుక్తము లను నిర్మాణమునందు రక్షాగర్ము పున్నది మరియు నెన్నియో గొప్ప సంస్థ లున్నవి సగరము నముద్రమువంటి యోగిలే (హరిపురు రలిగిపున్నది) వృక్షము నందు గొప్ప వ్యాపార కేంద్రములు, రక్షామండలములు మిక్కిలిగా నున్నవి.

చార్యం హరిణాక్ష హరిణాక్షశిల్పనేవారు దానప సోపరులు, హరి వాచు ఓరింటేక దేవముగ్రులు శ్రీహరితో మొరదెట్టుకున్నారు. అంత హరి అది పరామాయం పరించి తమ్ముడు హరిణాక్షుని చంపినందున అన్నయన హరిణాక్షశిల్పడు విష్ణుపుమిద ఎగిరికొన సంకముట్టి పున్నాడు.

రాక్షసరాజున కింతలో ప్రహ్లాదుడనే కొడుకుపుట్టాడు. ప్రహ్లాదుని పుట్టుక నుంచి పెళ్ళిదాకీ వృక్షుడింది కుమారుడించుక పెట్టవాడయ్యార తండ్రి "వైటం పడు మనకు పెగవాడు వాని నామస్మరణం చేయవలయ"దని చెప్పాడు. రాని ప్రహ్లాదుడు తండ్రిమారు వినలేదు తండ్రి కుమారుని చెదిరించాడు. చివరకు అంప ప్రయత్నించాడు రాని ఫలితం లేకపోయింది ప్రాణం విసిగిపోయి నీ హరి ఎక్క

మనములో చూపుమని మరలబ్రతికెను గట్టిచూడు ప్రజలునుండియు “చూడెను చోటేలేదు అంతటా యున్నా”డని బయలు చెప్పాడు మరియు తోలె చెందిన హరిబ్రహ్మచారి “ఇతే ఈ స్తంభంలలో చూపు”మని గుండ్ల పొట్టాడు నుండు పై మోరావల చేస్తూ ఎడిపోయింది స్తంభంనుండి శ్రీహరి సంసిద్ధా యుద్ధం బయటకు వెళ్ళి రాక్షసేంద్రుని సంహరించాడు

అట్లు మరలబ్రతికిన ముఖ్యమైన నరసంహారములైన ప్రజలునుగా రీతిలను ప్రజలుగా ౨ సంహారములనుండి స్వామిని ప్రతిష్ఠ చేసినట్లు చూడవచ్చు చెప్పి మున్నది ప్రతి ప్రాంతమునకు క్షయమయియు సంహారం సంసారములైన నిజమమున ప్రాంతములనుండియు జనప్రతితి లెదు ఆనాటిచోట స్వామి రథిషేకములు ప్రాంతములు జరుగుచున్నవి యాత్రకులు నిర్భయ మున్ను మున్ను మున్ను స్వామి భావములు సేయు ఎంతయులలో ప్రజలు స్వామిని లెదు సేవచేయు మున్ను.

ఇంతలో విశేషమేమనగా - ఈ విశాఖపట్నమునకు చేరుకున్నప్పుడు వయసులో చూచు ప్రాంతములలో ప్రభావము లెదు శ్రీనివాసావతారమున చెప్పి మున్ను ఆరాధనా రూపముగా ఎంతయులకు వ్యాపారములలో చేరుకున్నా ఎప్పుడుకోర యావచ్చు మహాసేయులకు పాలు సమర్పించిన దురుదేశసేన పురాణ ములు చెప్పుచున్నవి అయితే దేవాలయము చూచి చిన్నదైనను మహామహో లెదు రాదు. ఒక్కటమునకు దిగువన స్వామి పుష్కరిణికి సమీపము నందున్న కోయలోనే పెంకమేట్లస్వామిని నిర్మిస్తే దాని భోగములు జరుగుచున్నవి దాని కీర్తి మున నున్న దేవాలయమునను నిత్య భోగములకు లోపము లేదు సుసంహార ప్రాంతములము లమితముగ నున్నవి

మరొకత మహామహా విశాఖపట్నమున్నది అయితే ప్రభావ ప్రాంతము లెదు మేట్లకు కోయారామమున నుండుచే ఈ స్వామిని కుంకుమేట్లకును మున్ను వైసున్న పాత్రలోని జలమథిషేక విందులుగా దేవునివైచినట్లెడి

రాజు రాజు చుమారుడు సారంగిధరుడు రాజరాజుగారి చిన్న భార్య చిత్రాంగి బహుశా భారణమున చిత్రాంగి తన సమీపి చుమారుడయిన సారంగిధరుని మీద ప్రేమ నేరారోపణ చేయగా రాజు నిజము తెలిసికొనలేక చుమారుని కాశీ చేతులు సరికించిన చిత్ర లోకవిదితిమై పున్నది నేటికిని రాజమండ్రున యూరి వెలుగుల సారంగిధర మిట్టయను నొక ప్రచేశము కలదు.

అయినచో రాజరాజుల పారి అండ్రీ విలువలనుడు వెలు యాత్ర గావించుకొని తిరిగి పచ్చును పెనుగొండ అష్టామిసకు విచ్చేయుచు వైశ్య కుల పెద్దలయిన చుమారు గుప్తాయలు వారికి స్వాగతమిచ్చారు ఆ సమయమున విష్ణువర్ధనుడు తునుమగుత్తుగారి తుమారి వాసవిని గాంచి ప్రేమించి వివాహండాది నిశ్చయించుకున్నాడు, కాని చుమారు గుప్తాయలు వైశ్యులు - రాజు శత్రుయుడు నైసంధున నేమి మురొత్తి యితర భారణములచే నేమి ప్రభువులతో యుద్ధమొనరింపవలసియు ఆ భారణమున విష్ణువర్ధనుడు కోపోద్దీపిత మానసుడై వారినంతయు బంధించి బయలుదేరి రాజమండ్రునుండి పెనుగొండకు పచ్చునంతలో వైశ్య ప్రభువులు దంపతులును - వాసకాంబియు సగ్నికుండములలో ప్రవేశించారు ఆ వార్త విని విష్ణువర్ధనుడు తలగిలి మరణించాడు తరవాత వాసవి వైశ్యులకు పరి దేవతయై పెనుగొండయందు ఆ వాసవి కన్యకావరమేశ్వరియను పేరున వెలిసింది అమెరు నీతల్లిదండ్రుల నైవేద్యాది వైభవములు మహోన్నతముగా సూర్యజరుగు చున్ననీని వివరించిన సదానందయోగి మరుదినయిన బ్రహ్మాం సాగించి పోయి భద్రాచలంతో మిదిలి చేశాడు.

భద్రాచల క్షేత్ర మణిలీ

నాయనలారా! శ్రీరామక్షేత్రము లన్నిటిలో భద్రాచలము మిగుల పేరు గాంచింది చైత్ర శుద్ధ పాడ్యమీ మొదలు నవమీ వరకు లిచ్చట వైభవములు - సమమినాడు సీతారామ కల్యాణ మహోత్సవములు వైభవముగా జరుగుచున్నవి.

అచేతనముల నూరి దేశముల నుండియు ప్రజలు అందఱు రండియుగా
అనుమతియిచ్చి మాత్రా స్థలము

అందు గోవిందుని నియోగి ద్రాహ్మణుడు ఖార్య మీ భద్రాచలము
అందు చేసెదాడు అయిన మొదటినుండి శ్రీరామభక్తుడు గోవిందుగారి పర్యవేక్షి
అందు చేసెదాడు అయిన మొదటినుండి దానధర్మములుగల అద్రాహ్మణుడు పలుకఁట
అందు చేసెదాడు అనే నరము కౌశ్యాయుని గోవిందు నిభులందఱు రామదాసుని
అనుమతియిచ్చి

అచేతన గోవిందు నేలుచున్న కాశీషాయెద్ద మంత్రులుగానున్న
అందు చేసెదాడు అయిన మొదటినుండి శ్రీరామభక్తుడు గోవిందుగారి పర్యవేక్షి
అందు చేసెదాడు అయిన మొదటినుండి దానధర్మములుగల అద్రాహ్మణుడు పలుకఁట
అందు చేసెదాడు అనే నరము కౌశ్యాయుని గోవిందు నిభులందఱు రామదాసుని
అనుమతియిచ్చి

అచేతన గోవిందు నేలుచున్న కాశీషాయెద్ద మంత్రులుగానున్న
అందు చేసెదాడు అయిన మొదటినుండి శ్రీరామభక్తుడు గోవిందుగారి పర్యవేక్షి
అందు చేసెదాడు అయిన మొదటినుండి దానధర్మములుగల అద్రాహ్మణుడు పలుకఁట
అందు చేసెదాడు అనే నరము కౌశ్యాయుని గోవిందు నిభులందఱు రామదాసుని
అనుమతియిచ్చి

రామేశ్వరము సహించిన నేతముక్తిండు రామదాసుని రామింపిన
కాశీషా వారాసుని మెసల యందుంచారు కాశీషా తరవాత గోవిందు
అనుమతియిచ్చి అందరించిపోయింది నేటికీ పైద్రాహ్మణుడు సమీపమునందున్న

గోల్కొండ కొండమీద భిల్లాయను పేటన నాటి మొగలాయి కురీ ఆజలనాటి కోట మనకు కన్నట్లుచున్నది కొన్ని కట్టడములు శిథిలములైనను మిగిలిన యీ కోట దృశ్యములను సూచిన వారాసందింపఁట నుండజాలరు “నాడు గోపన్న బంధించ బడిన చెరసాల పున్నదివటనే”నని గుర్తింపదగిన యవశేషము దినాటికిన్ని కలపు

రామదాసుగారిచే నిర్మింపబడిన రామాలయ ప్రాశారమంత రమణీయ మైనది. స్వాములవారికి చేయించిన వాహనములు, అలంకార భూషణములు నేటికిని దేవాలయాధికారుల స్వాధీనము నందున్నవి రాజమహేంద్రవరము వారివటకు వచ్చుటకు నదీ ప్రవాహమున జలయానముల సౌకర్యమున్నదని వివరించిన సదా నందమోగి మరుదినంబున క్రయాణం సాగించి పోయి విజయపురి యని చెప్పబడు చున్న ఇంద్రకీలాద్రి దగ్గర మణిలీ చేశాడు

విజయవాడ క్షేత్ర మణిలీ

నాయనలారా! రాజగుండినుండి బయలుదేరిన మనం కొవ్వూరు యొద్ద గోదావరిని దాటి నిడదవోలు, ఏలూరు, కొండపల్లి నగరముల మీదుగా ఈ విజయ పురిని చేరుకొంటిమి ఈ నగరమున్ను మాధవవర్మ యను ధర్మ ప్రభువుచే పోలింపబడినట్లు, నాడి పట్టణమునకు కనకప్పరి యను పేరు ఎచ్చినట్లును శాసనముల వలన తెలియుచున్నది.

సహ్యాద్రి యందుపయించినదనియు, బృహస్పతి రవ్యారాశి యందున్న ప్శుడు పుష్కరిణి యగుచున్నదియు జీవనదియువైన కృష్ణవేణి ఈ నగరమునంటి యవట ఇంద్రకీలాద్రిని రెండు భాగములుగా విడదీసికొని క్రవహించుచున్నది భూర్వం దుర్గానురుడు మొదలయిన దుష్టదానవులను సంహరించిన ఆదిశక్తి యీ ఇంద్రకీలాద్రిమీద కనకదుర్గాదేవియై వేంచేసి పున్నది ఆ స్థలము కనకదుర్గ

మల్లేశ్వర జేత్ర మనచున్నాడు మహిషాసుర ని పందినినందుకు నీమెడు మహిష
సుర మర్దనియనియు నామాంతరము కొండమీదికి చక్కని సోపానములన్నఁ
ఆలయ పోలస క్తులున్నారు నిత్యము దేవిని పద్మంబు యాత్రికులు వచ్చుచున్నాడు

౪. కొండమీదనే బ్ర.భృతిగాంచిన భ్రమరాందా సమేత విజయేశ్వర స్వామి
దేవాలయము పురాతనమై వున్నది నాడు కొన్ని మైళ్ళ వైశాల్యమున నున్న ౫
దేవళ ప్రాకారమిప్పుడు పూర్తిగా హరించిపోయింది విజయేశ్వరస్వామి సన్నిధిలో
వీరభద్ర, సుబ్రహ్మణ్యేశ్వర, నందీశ్వర, విఘ్నేశ్వర ప్రతిష్ఠలును చేయబడి వున్నవి
అందొర వేయి స్తంభముల మండపమున్నది మహాశివరాత్రి రచట ప్రభువోపేతంబుగ
రజతోత్సవములు జరుగుచున్నవి

అదిగాక ద్వారంబు గుండున పాండవ మధ్యముదైన యర్జునుండు తప
మాచించి శంభునివలన పాశుపతాస్త్రము పొందినదియు నీ ఇంద్రకీలాద్రిమీదనేనని
పురాణములు చాటి చెప్పుచున్నవి. కృష్ణానది కొకప్రక్క యీ ఇంద్రకీలాద్రియు,
రెండవప్రక్క సీతానగరం కొండయు గలవు సీతానగరం కొండమీద ప్రసిద్ధమైన
గొప్ప సీతారామ దేవాలయమున్నది ఈ స్వామికి వైభవములు జరుగుచున్నవి.
కొంచెం దేవాలయోపరణమునందు వివాహాది శుభ కార్యములు చేసుకొనుచున్నారు.
అప్పుడనొక చిన్న పల్లెవలె ఇండ్లు అంగశ్శేగాక ద్రవ్యాణ సౌకర్యములు నేర్పడినై.
చాక్షున మన్మంతరమున బ్రహ్మదేవుడు యజ్ఞము సేయుచుండగా సరస్వతీదేవి
యేదియో తోము ఆరిగినదని యాగ్రహించి క్రతువు చూడవచ్చిన దేవతలను,
మునులనుగూడ “మీరందరు నదులై పొం”దని శపించిందట ఆ కారణమున మహా
విష్ణువే కృష్ణానదిగాను శివుడు వేణీ నదిగాను బ్రహ్మ కుముద్వతినదిగాను రూపము
లను ధరించి నహ్యుద్రినుండి భూరనమై ప్రవహించుచుండ మిగిలిన ముసీంద్రులు
నారాయణి, కాళిక, తులాన, నీమ, ముదిసింద, మహావైష్ణవీ, భద్ర, విశాలాద్రి
నామములతో ఉపనదులుగా కృష్ణవేణీయందె కలసినట్లు నదీ పురాణములు తెలుపు
చున్నవి

మహాక్షేత్రమైన కృష్ణానది తీరమున ఇంద్రాశీర్థము, శివలింగాలశీర్థము, శంకరశీర్థము, యుషిశీర్థము, సోమేశ్వరశీర్థము, బ్రహ్మశీర్థము, సృసింహశీర్థము, ఘల్లువాడీర్థము, ముత్తీశీర్థములన్నియో పున్నవి విజయపురి ఎట్టణమునిండెన్నియో సత్రములు-మఠములు-దేవదేవాలయములను ప్రసిద్ధిచెందినవి గొప్ప వ్యాపార కేంద్రము ప్రయాణ సౌకర్యమున ఇది పెద్ద హడలిస్థానము నగరమును చుట్టుకొని పెక్కు గ్రామములున్నవని వివరించిన సదానందయోగి మరుదిసంఘన ప్రయాణము సాగించిపోయి కృష్ణనుదాటి ఎంగళిగిరిసృసింహస్వామినిదర్శించుకొని గుంటూరు, వింకలూరిపేట, బంగోలుమీదుగి ఎయనించి శింగరాయకొండలో బుజ్జిలి చేశాడు.

శింగరాయకొండ క్షేత్ర మణిరీ

సాయిసతారా! శ్రావ్యము లంకాపతియైన రావణబ్రహ్మ యేలుబడిలోనే నా బంధవారిచ్చి ముందెడిది రావణుండొక్కడ అన బంధువులు - అనుచున్నవైన రాక్షసులను పోలటలుగా నియమించాడు రామాయణకాలంనాటికి కరవూషణాడు లెచుట పెత్తినపుడారులై యున్నారు రరాతునుండి దేవమంతయును నాడు కరవూషణులనువారే పోలించిననియు, ఇప్పుడును పడమరనున్న సేనంపాలెమునబడు చోరుల నూరి సేన నాయకులను కాపురముండెననియు చెప్పబడుచున్నది దానికి చేరువలోనున్న ముచ్చేరు సనునదికి నీడాదేవి రురుమిలియైన నాల్గవనాడు స్నాన మూడినపుడా నటిచే నేర్పడినదనియు జనవదంతికలడు ఆ కాలమునందిచుట కర్పించిన రామకృష్ణులు కరవూషణుల పధించినారనియు రామాయణము తెలుపుచున్నది.

శింగరాయకొండ మీద నాడు శ్రీరామునిచే క్షేత్రము చేయబడిన నర సింహ మూర్తి పున్నది దాని కింతుక దక్షిణము, ఇందిరా మందిరములున్న దేవాలయ గోపుర మేడంతస్తులతో నిర్మింపబడినది కోవల వెనుక భాగము సందోక భవనాశిని

శ్రీ కాళహస్తి క్షేత్ర మణిలీ

నాయనలారా! శ్రీరాజహస్తిని కైలాసము - భాతల కైలాసము - శ్రీపురము - విష్ణుపురము - మండలేశ్వర మనియు పిలుచుచుండురు శ్రీరాజహస్తి శక్తిని స్వామి మహాత్మ్యము గొప్పది. నో పర్వతమునది కొండమీది దేవాలయ ప్రాకార గోపురము ప్రభావతి గొంచినది. ఈ స్వామిని వాయులింగమందును అది నయలభింపు అర్చితం నందుకొని మహా ప్రభావంగుల సువర్ణముఖుని ప్రమహించు చున్నది.

స్వామి సన్నిధిలో శ్రీహరి దేవేంద్రుని జ్ఞాన బ్రహ్మనామమును అనుసరించి మునుపై అర్చన ముచ్చుచున్నది. ఈ క్షేత్రము సంచెన్నియో పుణ్యార్చనములు విష్ణు ల్లలములు, దేవతామూర్తులు, వానిలిగిల భక్తివాసములు 1100 రాజహస్తికర్మలను సేవించి ధన్యులైన వా రుండో పుణ్యులు.

శ్రావణవారమున లింగము గుడియందుగాక బహిరంగమును సుస్వప్నచౌకి సారీడు స్వామియందును ఉత్తరలింగ మొండ లిగిలరాని అలంచి నీడలనున్న సైమన్య చెట్టుగొప్పలనాస్థానము చేసికొని ఈ స్వామిభక్తులతో పలనల్లనది అచిమేష్టముడు దాని సేవకానందించి మోక్షమిచ్చినాడు. అయినే మరికొంత కాలమున కొర హియును నాగిలోకమునుండి ముంబును దెచ్చి సమర్పించుచుండెడినియు ఒక యేనుగు బ్రతిదినుము తొండముతో ఇలము తెచ్చి లింగము నభిషేకించు చుండెడి దనియు, కిరకరుడా హియు. ఏనుగులకు ప్రసన్నుండయ్యెననియు పురాణములు తెలుపుచున్నవి. ఆ ముప్పురమననే ఈ దేవుడు శ్రీ రాజహస్తికర్మలకుని పేరుగల వాడయ్యాడు. 'శ్రీ' యనగి సారెపురుగు-రాజ మనగా స్వము-హస్తియనగా ఏనుగు రాజున నిది శ్రీ రాజహస్తికర్మల క్షేత్రమయింది

మహాభక్త బిన్నులై అర్చితమునొనియాడదగినది కన్నడొక దోయవాని కుమారుడు. ప్రభుంగు నీ లింగమును చూచినపుడే వాని మూఢభక్తి పుట్టింది "వీం స్వామీ! ఈ యుడివిలో నొంటిగ నుంటివేమి? నీయంపెరునులేరా? దోస అన్నమైనను తింటివా? అయ్యో! మాటలాడకుంటివేమి? ఆకలివేయుచున్నదా!"

అసె అదివెలోనికిపోయి బుప్పిమాంసము వింగుము ముందుంచి తినియన్నాడు ఆయన
 గుడి సమాధానం రాసంకుస 'సేపు తినేదాకా నేనూ వీటిని తిన' అని పెట్టుబట్టి
 అన్నాడు పెరిమేట్టరుడింతట దాని అత్త ఒరీక్షించి నంది వింగుమునందే చెయి
 అందివెంట నీరు కాదునున్నట్లు అనడేలాగా చేశాడు, అది చూచి అన్నపూర్ణ భాగి
 డి 'సే అన్ను చెప్పితిగిలినదా! నాకామాట చెప్పవే' అంటూ అసె చేబియ్యలయ్యిన్న
 దా అంత అసె అంటిగ్రుడ్డు పెరిలించి యా నీరు కాదునున్న కంటముల నీలముగినిది
 పెరియాయెంపన నిలిచిపోయి పెరిపికరకు సరుకార మొదలయ్యంది అన్నపూర్ణ తన
 అడవి ప్రుడ్డుగూడి ఇచ్చెననిచెప్పి మరల బాదాయిలో అసె అంతగ్రుడ్డు పెరి
 అంతలో సుంతలో శ్రీకాకహస్తీకటరు నిజాయమున దర్శనమిచ్చి 'అబ్బా!
 నానాసంకుస' అని వానినే పంపియలించి చుట్టూకొలుచున్నాడు

అరాచిత దిన్నపంపం వైలానము నొద్దించింది క్షాస ప్రసూనాంధూ శ్రీరాం జూపి
 అంతరాంత్రము మహిమనెల్లెన్ని చెప్పినను తరిగేవికాపని నివరించిన నేడనేలను కరూగి
 ముదినినందు ప్రయాణము సాగించుటోయి తిరువలిలో మదిలి చేశాడు.

తిరుపతి క్షేత్ర మణిపీఠ

నాయనారా! తిరువతి వెంటన్న పేరు తెలియనిహాటింట్లరు అం పోడు
 అంతల వానికిపచ్చే అదాయం ఇంకొక క్షేత్రమునందె వ్రును లేదు. అన్నపూర్ణ హరి
 నాధిపాటు చేపునిసొమ్ము పెచ్చించి భక్తసప్రములు మొలలైసేచానిని 'సెలవోంబు
 అచేరాంబుదా మంచి అకాలను సడుపుచున్నాడు మీరు కలిల అనలు ముప్పు అంటి
 గాను అసెహోయమును విరివెగా చేయచున్నాడు చూత్రియల వేల్పుయో విశుభ
 కారంబులను కలిగించుచున్నాడు అచిల భోజనములను పెట్టుచున్నాడు. సుదర్శి
 అంబుల క్షేత్రాధిపతి తోదృఢమున్నాడు

దిగువ తిరుపతినుండి యెగువ తిరుపతి దేవాలయమువారున్న ప్రాతేర్లిపి
 అది ముప్పును నియమించియున్నాడు కావలసిని భోజన హోటలులు, వేళ్ళోరి

భవములు, గ్రహాలయములు, బలవిక్ర ప్రబంధములు, వైష్ణవములు
అంగములు పాప తిరుపతియందెక్కువగా నున్నవి అన్నివైపులనుండి రావల
రనుటైన బట్టలేకొర కొన్ని లైలు పసలున్నవి.

రాంధీరచాలయ గోపురములకు బంగారు పని చెప్పియును స్వామివారి
హారి యాభరణాల విలువగట్టును సామాన్యముగాను భర్తవర్కసమునై బ్రతు
టూలో దారులుగిరి గింటల తరబడి నిలుచుందురు మ్రొక్కుబడులు చెల్లించుచు
వైభవములు చేయించుటకాద కమిటివారు నిర్ణయించిన రుసుములు చెల్లించు
యును. అధికారులు నిర్ణయించిన రోక్కములిచ్చి స్వామిసన్నిధిలో వివాహములు
చేసికొనువారినింబంసు పరుసగా వుండుచు దెబ్బి దేవాలయమువారే వారి ఛంద్రులు
భద్రోహితులతో తక్కువములను జరిపించుచున్నారు

బరసార సమయమున మావదేశమందలి తక్కువపురమునకు చెందిన
భర్తవారుండను పేరు కలిగిన విష్ణురక్త బ్రాహ్మణుడు కంచుపాత్రలను విక్రయం
తన సరివార్డుముతో రాంధీరగరమునకు బోవుచు నొకనాటి రేయి శేషాచలమునకు
దగ్గరలో పయనించినట్లును, వారి స్వప్నమునందొక దివ్యపురుషుండు కనిపి
తాదార్థ్య ప్రీతి సమీపమునందే యున్న సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరాలయమందలి యంత్ర
ములు నేడు భగవద్దేవ భవారధ్యమున్ను కోల్పోయి యున్నందున నీవు వానిని
సంస్కరించి పునఃప్రతిష్ఠలు చేయుమని చెప్పినట్లును, మరు దినమున భర్తవారి
శిల్పి బ్రహ్మ స్నానసంధ్యాది క్రియలు నెరవేర్చికొనిన తరువాత వేద మంత్రము
లను పఠించుచు యంత్రములను వెలికి దీసి నూతన యంత్రముల నును
రించిన నాటినుండియే క్షేత్రమిట్లువృద్ధి పొందునట్లు నొక ప్రబంధ ప్రమాణమున్నది

కాంచీపుర క్షేత్ర ప జిల్లీ

నాయనలారా! ఈ కాంచీపుర మాహాత్మ్యమును గురించి యెంత చెప్పినను తరుగదు. ఇనను చేతనైనంత దనుక మీకెరిగించెదను ఇందున్న దేవతలందరితో యేకామేశ్వరుడు ముఖ్యదైవము శ్రీతయగుండున పార్వతీశరమేశ్వరుడు ముఖ్య దైవము. ర్భతయగుండున పార్వతీ శరమేశ్వరు లిందువిలాసముగ సంపదించిన సమయము - వికాసోర సమయంబున గౌరీదేవి నవ్వులాటగా శంకరుని తెండు కన్నులు చేతులతో మూసింది. ఇపుడంతట “పార్వతీ! నీవు నాతో పరిహాసము లాడ దగినదానిచే రాని కొంచమైనను యోచించలేక పొరపాటు చేశావుగదా!

నా నేత్రములు తెండును సూర్యచంద్ర స్వహూములని నీకును తెలియును నా నీకుల మూసినంత రాలమీ ప్రపంచమున వెలుగులేక గాఢాంధకారమావరించింది ఇది దేవమానమున మనకు స్వల్పకాలమైనను మానవకాల ప్రమాణమున యుగములు గడిచిపోయినవి. సూర్యచంద్రుల వెలుగులేక ఎందరో నిత్యాహార పానాదులకు అలమటించి పాపము నీకు సంక్రమించింది సుమా! అన్నాడు

పార్వతి రఘుడు నిజం తెలిసింది తనకు మిట్టుకొనిన పాపమును పోగొట్టుకొనుట కిశ్వరుడు తెలిసిన చందంబున ఈ కాంచీ క్షేత్రమునకు వచ్చి యొక మామిడి చెట్టుక్రింద చాలాకాలం తపసు చేసింది ప్రేయరాతేమి చేయుచున్నదో చూడవలయునని శరమేశ్వరుడిచతుకు మారు రూపమున వచ్చినందున చోరేశ్వరుడని ఐక్ష్మికుడునున్నాడు. తరువాత శంకరుడామెను లాలించి గాఢాలింగనము చేసికొని యిందే ప్రతిమగా నిలిచిపోయెనట వారు మామిడి చెట్టుక్రింద నున్నందున నీ

స్వామికి పరాశ్రేయిరదని పేరు పెచ్చింది ఆ ప్రాంతము లీ కమామిటియెట్లు చాచి
కాము నాటిదని చెప్పుచున్నారు

శివాశ్రయిరాజయమునందు ఆగ్నేయముగా కొలది దూరమున నామాశ్రయి
దేవాలయమున్నది అలయమునకు నాలుగు గోపురములు దేవీ ముఖము గిరికి
ముగా నున్నది గర్భాలయమునకు వేరులతో (గ్రీ) 500 రాజారులంబారు నెలకొల్పిన
శ్రీ బ్రహ్మను కనుదినుల పూజలు జరుగుచున్నవి కామాక్షి దేవాలయమునకు
చెరుకనున్న శిథిలమునందు ప్రజలెక్కువగా స్నానములు నేర్పుచురు.

కొకటి విశేషమనగి-లక్ష్మి పార్వతి దేవతలు ఒకప్పుడు లక్ష్మి పార్వతి
దేవతలు 'నా పెనిమిటి యొక్కవనిగి - నా పెనిమిటి యొక్కవ' అని వాడుకలాడ్డారు.
వారిమధురదీర్పు చెప్ప నియమితురాలైన సరస్వతీదేవి "హరి హరలలో" యె
రింతరు ముందెన్నడును విని యుందని క్రొత్త కథ నెప్పుడురో వారధియలని నియ
మింపగా వార లిద్దరు సరేనని యొప్పుకున్నారు. కథ చెప్పుటకుండు దగిన స్థలము
కూడ నిర్ణయించబడింది, అంతరి యిండ్లకు వారు వెళ్ళిపోయారు.

లక్ష్మిదేవి పట్టుదలవలన మహావిష్ణువు శంకర సన్నిధియందున్నట్లు సంగ
మేయందను షణ్డీచారకుని రహస్యముగా పలికి, "నీవు పార్వతిని పెళ్ళి పుట్టకుడు
చెప్పెడి కథలను చాటుననుండి విని వెనువెంటనే పెచ్చి ఇందిరదం చెప్పిపలయుని
మొగమాట పెట్టినందున నాదడిట్లు చేయబానాడు

ప్రతిదినము శంకరుడు గొరికొర కథ చెప్పుటయు - దానినా పార్వతి
వేదికమీది సగము కథ చెప్పినంతలో లక్ష్మిందుకొని "ఉన్! యుద్ధియోనా!" అని
మిగిలిన కథనంతయు పూర్తిచేయుటయుగార ముప్పుదిరెండు ధినములు గడిచినై.
పార్వతి ప్రయత్నములు ఫలించులేదు అంటుడు దివ్యధృష్టితోకూచి సంగ
మేయని నాడు తైలోసమున నుండనీయర మారముగా వంపిన పిమ్మ పార్వతి
కొకటి క్రొత్తకథ చెప్పెడు 'ఆ దినమున సంగమేయని సాయము - కూడబడి
పోయిన యందిర పెందెము నందోడిపోక తప్పలేదు.

అప్పుడా యని తనునింతకాలము పంచిచిన నారాయణుని నందే చేసి
నాడ "మీరు మానవులై భూలోకమున బుట్టి కని పొందెడిది ఎందుకైతే
యందు వ్యాస భగవానుడై యవతరించి భారత భాగవత పురాణమును చెప్పి
చాడు నాటి యుద్ధతిరెండు కథలు బృహత్సహస్రమునందు యను కేదను ప్రసిద్ధి
పెక్కుంది అందును నందరించిన లక్ష్మీదేవియు ఆమె పనులందును నున్నప్పుడు
నలస్పృతియుగాద పొరవ్వితి క్షిప్రు పంజామరలు ఏనుచున్న పక్షియు
రాంబ'యని చెప్పుటయున్నది

నాయనలారా! రాంబేశ్వరమునందు విష్ణు బ్రాహ్మణ వైశ్య వా
రామాక్షి దేవాలయమున్నది ఇ యమ్మవారి మోడిముల క్రింద మాడు పులు
పెరుగుచు ఆవి ఘర్మభాలుని పిమ్మారు నెరించెరం రామాక్షి మోడియై
యలఘటలైన చుట్టసేన, పీడ సేన, బట్టసేనువారి తిరులు వానిని గురించు పు
తలము

ధర్మపాలు చరిత్రవం

నాకశదేశమునందు పశ్చాతపురమున ధర్మపాలుడను పేరుగల విష్ణుపిల్ల
ప్రొప్పులుడుగూడ వానికి నలుగురు పిమ్మారులు నెల్ల పుట్టాకా నెల్లమైన
వాని ప్రతి పుత్రవారము రామాక్షి దేవి పూజచేయు దీక్షగలవారు. వాడు పేరు
నేదాంగములు అదివిన అదితులు అంతుల్పాదాయలు పంచు డత్తరీ మోడలు
గొప్ప అనిలనముగ నిర్మించి 'బంగారముతో నమానముగ విక్రయించుచున్నాడు
వారోక నటుడలందున పార్థవారమునకై రాంబేశ్వరము పోవుట తప్పించింది

రాంబేశ్వరము నేలు రాజగారి కుమారి కౌరవందున మంద్ర మోరన పిల్ల
హేతుని యింటిలోని కడుపుదర్పణముల చండింట్ని కొని వాని మూర్తిమనమున

నిరాశించిచాడు రాజుయు మంత్ర చేసిని చుర్యోభలావశించి శిల్పకుమారులను పరాభవించినందున యుద్ధములను భయంభరమైన యుద్ధం జరిగింది. ఆ పోరాటంతో రామాక్షిదేవి యనుగ్రహం తలగిసి శిల్ప ద్రాహ్మణులే రాజు నైస్యములను ఎఱుగలిగారు. చోళాంగునికి విన్నతనమయింది. చిన్నతనంతో రాజు చింతకూడా పట్టుకుంది

మంత్ర కపటం పన్ని అతి విసయించూపి ఉమావణలుగోరి "రాజుగారు మిమ్ము సత్కరింప ఎలుచుచున్నా'రని సమ్మించి శిల్పకుమారులను ముప్పైరెండు రాజభవనమునకు గొనిపోయిన తరువాత వారిని పట్టుకులలోను దీసిని గోతులతో పూడ్చిపెట్టి తలలు నరికించారు ఆ శిరములు నేలమీద ఎడక ఎగిరిపోయి తిగున మార్గమున దిరుగాడుచు తండ్రిగారిని పేలిచినై, ఆ భయంభర వ్యర్థము చూచిన భర్తపాలుడు రామాక్షి దేవాలయమునకుపోయి యదియేమి యన్యాయములయ్యె!" అని వాపోయాడు రామాక్షిదేవి రోపంతో యాచిసంతనే మంటలుపట్టి సంగమంతా గాల్చివేయి పరిస్థితి సంభవించింది చోళాంగ మహారాజు తన పరివారంతో గూడ పచ్చి భర్తపాలుని పొదాంమీద బడ్డాడు

భర్తపాలుని ప్రాప్తన మున్నించిన రామాక్షిదేవి మంటలు ఎల్లారచేసింది. ఆమె తెప్పించిన ఐశ్వర్యములోనికి ఎద్రసేనాదుల తలలు పచ్చి నిలచినై రాజరౌతులో సరికి పేయబడిన శిల్పకుమారులకు దేవ సంరల్పమున తలలువచ్చి వారు లేచి పచ్చారు. ఐశ్వర్యమందున్న తలలు దేవి పొడములవ్రించి వెలసినై నేటికిని యీ యిప్పువారి పొడములవ్రించి మగరా మూడుతలలు వృష్టాంతరముగా తనపడుచున్నది

ఆ మూడు తలలు పొడముల వ్రించ నున్న రామాక్షిదేవి చాలాచోట్ల మహా మాయాదేవిగా చేంచేసి యున్నది మహామహిమల మహామాయ దేవాలయము తెక్కువగా తెలంగాజారు చెందిన పోలంపాడు, మంగళవల్లి, పెద్దతళ్ళె

పట్టినది పట్టిన మునుపైన గ్రామాలలో వెలసియున్నవి నెల్లూరు మంచలానికి చెందిన
రెండువూరు నందును చూడంబు విప్రహమునకు పొంతుల క్రిం నీ మూడు
తలులు పంపించునట్లుని యెరింగించాడు

నాయనారా! పూర్వమునందు లక్ష్మిదేవి యా ప్రపంచమునంతకు
నేనే ముఖ్యమైనదానినని అర్హతయు నేనే ముఖ్యమైనదానినని వాడుకొంది. ఆ
విషయం తెలిసిన బ్రహ్మచేపుడు సర్వస్వతని ముందులింపి నీవెంతయువరివైనను లక్ష్మి
భవంబునందును బావులు, అండ్లలు శ్రీమంతులను చూచింపబరిసినవారే” నని
మఠిరినయిన సర్వస్వతి ధర్మమను అదిగి నదియందు తలసిపోయింది భార్య తన
చెంత లేనందును బ్రహ్మచేపుని మనసువరియైయుండగి ఆరావచ్చి “విధాతా నీవు
నతర్థ ప్రతిక్షేత్రంబును కాంచీపురమును వేయి అర్థమేభయ్యుములు చేసినచో నీరీ
చిత్తచూరలయ్యు తీరగిలదని హితదోభ చేసింది

పడుట్టుటకు నంతసింపి కాంచీపురమునందే యజ్ఞంచేయి ప్రాంబంభించాడు
ఆ యజ్ఞానికి నక్షత్రలోకములయలి మునులు దేవతలంతా వచ్చారు విశిష్ట మహాముని
నామమునోయి సర్వస్వతిని ధర్మగర్భులు రమ్మని పిలిచాడు కాని ఆమె నిరాక
రించింది అందు ఎంపేట్టి నూర్చుదేవునివ్రుతిమైన సావిత్రిని భర్తవచ్చి సీద
రెండు-ఆమెను తన చెంబునడగి యజ్ఞంచేయి మొదలుపెట్టాడు

ఆ యజ్ఞ సమయంలో దేవతలకు ఇరుగుచున్న మర్ధాపలు తమను ఇరు
గురులేమని గొడిపలు వెంచుకొన్న రాక్షసులు వెడిలిపోయిన తరువాత సర్వస్వతిని
ప్రశస్తురాలిని చేసికొని ‘అమ్మా! నీ పెనిమిటి నీవుగారయింకో శ్రీని సీ ప్రాసము
నందుకొని సప్తసముసేషులు ముంగిలెంబులే’ యని మాహాశయంబు వారు మమ్మ
సభనుండి లేలిపోవని ఎలాభవించారు. “ఇంత యుక్తయమెందైన నున్నదా, యన

నా సమయమున చేతగాని వానినట్లు మారముగా నిశ్చయించి నీ గౌరవము నిల్పుచును' మని చెప్పినచే మేము వచ్చినారముని చాడీలు చెప్పారు.

చెప్పుడు మోపలాంకించిన సరస్వతిని నహ్నిద్ర మొదిలెత్తి అప్పుడు నుండి వచ్చివామమన భయంతర భూషణ చెయ్యచు యుక్తవాల చెంతకు వచ్చిరి పచ్చుచున్నందున వారిని తలుచు వారిని పొరిపోయారు నారాయణమూర్తి మూర్తియై పైబట్టితో నదిబట్టమున నియనించాడు మహావిష్ణుపునుమూచి సరస్వతి దిగియాగిడి వెగితియనుచు చోడున వెండు పాయలును చీలించి, తరువాత వానినుండి కలిగిన యుపమీదతల న్నలంకరల క్రిత రసక అసంబంధన ఇంక చేరియను నామముల భరించుచును. అటు చెప్పు సరస్వతినే కళా ప్రాసమునందుంచుకొని వెంగిలిసె యుట్టములు ప్రసాదించి, అప్పుడు ప్రేమస్వారూపములందు సరస్వతి బ్రహ్మలకు ప్రత్యక్షమై "మీరు ఘోషమునందుచు చూపుచున్నందు నందే నేను పంపిడినై యుంటును" నని పరమేశ్వరుడు

అటులనే లహరి ముందుకు కాంచీ క్షేత్రమును వరదరాజ స్తోత్రము నుండును అందుచే వేరియైన వేరించేవి రామారావుగారు వేరించినప్పుడు, ఆ చెట్లను రామారావునది చూచాటే పరకంను దీనపూజ, కళపూజ, మానపూజలే రాం స్తోత్రములలోని లతివైభవముగ జరుగుచున్నవే వేవిట్టి వాహనాలంకారములతోను, నూర్చి చంద్ర బ్రహ్మలతోను, జరుగుచున్న వైభవములు పర్వసాధించులు, ముక్తి ప్రసాదములైన ఆయోధ్య ముఖం హయా కాశీ కంచీ అసంతాదాద్వారంయను క్షేత్రము లేనందులతోను చూ కాంచీ క్షేత్రము లధించింది

అందు అడుగెనిమిది పెష్టాంశములు నూరు నాలుగు శతాబ్దములు చూచునప్పుడు కీర్తిములు రాశి నిలము, మామిడిచెట్టు పెట్టు చుట్ట మున్నగు పెన్నియో ప్రభాతిగాంచినపని వివరించిన సదానంద యోగి మరలినమున ప్రయాణం సాగించెదోయి ఒకీర్తంతో మణిపీఠ చేకాడు

పల్లె తిరుం క్షేత్ర మజలీ

నాయనలారా! ఈపక్షిరీతమను స్థలము వెంగిల్పట్టునందున్నది పల్లెయుగము సందోర్కొడు సర్వసంగ పరిత్యాగులు జితేంద్రియములునైన చెనిమిది మరది మహాహుసలకు శ్రీరామభోగముల సనుభవంకోర్కెకలిగి ఈ రాండమ్మ తపమాచరింపగి రమశివుడు ప్రత్యక్షమై 'మీరేమి కావలయు' నని యడిగాడు. మునులంతట నిజమును చెప్పలేక తటపటాయించుచు "మాకు మీ సేవయే రావలయు" నన్నారు. కాని సొంటుళివమూర్తి వారి మనసులోని మమకారము గ్రహించి నందున "యోగేంద్రులారా! నేను మీ నిజసంకల్పము తెలిసికొంటిని మీ మనసు మందుగురును" యనిమిది క్షణమై జన్మించుడు ఒక్కొక్కయుగమునందిట్లు రెండు జాతీల జోహాన ప్రతిదివము గంగాస్నానము చేసినవచ్చి నా ప్రసాదమును తినిపోవుచుండుము. ఆ తరువాత జన్మమున మీరు మోక్షం నొందిగల"రని తెలిసి యున్నట్లు తయ్యారు.

పంక్తునిచే నాజ్ఞాపించిన యామునులే తృతయుగంబున హృదయభావలను పేరుగల వశులయ్యారు. త్రేతాయుగమున సొందెడి జటాయువులను పేరుగల వశులయ్యారు. ద్వైపర యుగమున శంభుగుల్ల మహాగుప్తులను పేరుగల వశులయ్యారు. ఈ రవలియుగమున శంఖర శంఖరాదులను పేరుగల వశులై ప్రతి దినమును గంగాస్నానముచేసి ఇచ్చటకు వచ్చిపోవుచున్నారు.

యాత్రిలయి అడయల కాలశృత్యముల దీర్చుకొని తరువాత పక్షి పిట్టలలో మున్నోతలై కొండనెక్కిపోయి స్వాములవారికి పండ్లు, పూలు కర్పూరములు సమర్పించిన శొంతసేటికి దేవాలయమునకు సంబంధించిన పక్షి పండారం వారు వచ్చి భర్తాదులిచ్చిన విరాఃములను సేరరించి చిక్కెరపొంగిలి పలకమును ఘృత పాత్ర

అంబు పెండుగొనిపచ్చి సొచ్చమివారికి వైంబర్తముచేసి పూజాపథానము ముగించెను. అంబువార పూజాకు లం వెదిరమివను. యావ్రకులు వేరుగను చూర్చాని యుండు పెండు పెండు యామములగునప్పటికి గింన మ్మొమునుండి పెండు జలుపెచ్చి వాని పీఠముకిని హంగులిని పీన. నేడని రాగి, తిరిగిపోవును. అనంతరము నా ప్రసాదము నందరకు పంచిపెట్టుదురు.

అతి అందెండేండ్లకొర కర్ణాయము ఈ పేరిగియుండున్న భావిచారి
దివ్యస్థలం బుద్రకొదీశ్వర శేత్రము అశుభ వింధలు భటుగుణుండును సులక్ష్మ
దాయము దేవాలయ పెత్తనలిచ్చువారికి మొదలు నవ్వన్నముగును ముఖ దినంబు
నందొర మంచి ఘోని వినబడును. అంతలు నా యభిరాధి కంభ చీర్చముతో స్నాన
మొనరించినప్పి అతిసరంబులందు పెడుకుండుటని వారికొర మహాశంభులది అబుదానను,
వారా కంభమును భక్తి క్రొద్ధలతో నెత్తి బంగారుతొట్టి యిందులచి కొంభమిది పేట
గిరికట్టర స్నానము నన్నిటికి మహాత్మవందో పీనికొనిపోయి స్నానమిప్పుండునది పూజిం
చెడుట ఇంతకు పూర్వమున్న కంభముతో నిడ ఎనియుండదు, రనుచి పెన్నుతో
కంభములన్నియు దేవాలయమునందు నుత్తరదియున్నవి.

పూర్వము చోక్కమయ్యను కన్య నిచట తపసుచేసి, 'ప్రసన్నుడైన యీ
బ్రహ్మోదీక్షితుడే వివాహమాచి ఈ వేదగరిమిద రావులమున్నదని,' అందుబట్టి
తోపించి త్రపుర సుందరీదేవి ఈ కొండదిగి వచ్చినదినియు, స్వామిలభావంతో
నొకభక్తుని దేవచెంత తోడుండమని నియమించి వాయుమాత్రము (త్రుతి వనరుడు
త్రపురసుందరి దగ్గరకువచ్చి పోవుచుండురను నొక రిపు వినబడుచున్నది అయ్యి
అయ్యివారి వగ్గరకు వచ్చి సామియే దిగువ తిరువతియొందిలి పెట్టగుడిలోనున్న
భక్తివత్సలేశ్వరుండని వ్రసిద్ది తెక్కినట్లును, చొర్రమ్మ చొర్రానాథుని శిష్యుడను
నియు తెలియుచున్నది

బ్రతి చెత్రమానమున స్వామికి బ్రహ్మోత్సవములు చేయించున్నచే ఆ సంవత్సరమున దేవతామూర్తులన్నింటిని పోగొరిచుస్తూ సూరేగింపు చేయించుదురు వేదగిరి మీది నంటివి మొదలయిన దివ్యచూడదులున్నవని సన్న చరాకాలమునందా చట్టపైబడిన నీటిచే నేలయు విచిత్రమైనను చాలామంది సమ్మతమున్నట్లు చెవరించిన సదాసందయోగి మరుదినంబున క్రయజము సాగించిపోయి చిదంబరంలో మణిలీ చేశాడు.

చిదంబర క్షేత్ర మణిలీ

నాయనలారా! చిదంబర మొక గొప్ప శివక్షేత్రము. ఇచ్చట సుమరాజు స్వామి ముఖ్యదైవము చిదంబరమునకు నమీకము నందున్న ఎల్ల గ్రామంబున నందుడను ఎంపము బాలుకున్నాడు వానికి సుమరాజుమీస మొసటినుండి భక్తి శ్రద్ధ లెక్కువ అది తలినకొనలేనివారు నందునికి విచ్చి ఎట్లినడన్నారు నందుడెంత స్వామిని చూడాలని తహతహలాడినా యజమాని వానిని చిదంబరం ఎంతదానికి ఇష్టపడలేడు.

భిషగియెట్లా శాశ్వతముమతి తీసికొని నందుడు చిదంబరం చేరుకున్నాడు కాని పడబాత పాడైనందున వానిని దేవాలయంలోనికి రాకుండా వూజారు లకుతూ యిందారు. ఇహ 'మూరస నెలవంటడిన నందుడు జనంలోనుండి తొంగి చూచు చున్నాడు. వాని భక్తి రాసందించిన సుమరాజు తన పెదటగానున్న నందీశ్వరుని కొరచెం ప్రక్కరొడుగుమన్నాడట నేటికి ప్రక్కరొదిగిన నంది మనకక్కడ కనబడు తూంది. ఆ రాత్రి సుమరాజుస్వామి వూజారుల కలలో కనబడి 'నా భక్తుని తీసుకు రండి' అని చెప్పాడు. మరునాటి యువడు మా బ్రాహ్మణులు నందుని చేరి 'బ్రాహ్మణా! నిన్ను స్వామి దుర్గనానికి తీసుకుపోవచ్చాం రాసే ఇలా కాకుండా

ప్రస్తుత ప్రాంత ప్రాంతాధికారమును 'దేవాలయము' నందును, సంఘములనును న
 ప్రస్తుత ప్రాంత ప్రాంతాధికారమును 'దేవాలయము' నందును, సంఘములనును న
 ప్రస్తుత ప్రాంత ప్రాంతాధికారమును 'దేవాలయము' నందును, సంఘములనును న

దేవాలయమును సమస్తాధికారమును దేవాలయమునందును వారి దేవాలయమును శివ
 దేవాలయమును సమస్తాధికారమును దేవాలయమునందును వారి దేవాలయమును శివ
 దేవాలయమును సమస్తాధికారమును దేవాలయమునందును వారి దేవాలయమును శివ

దేవాలయమును సమస్తాధికారమును దేవాలయమునందును వారి దేవాలయమును శివ
 దేవాలయమును సమస్తాధికారమును దేవాలయమునందును వారి దేవాలయమును శివ
 దేవాలయమును సమస్తాధికారమును దేవాలయమునందును వారి దేవాలయమును శివ

దేవాలయమును సమస్తాధికారమును దేవాలయమునందును వారి దేవాలయమును శివ
 దేవాలయమును సమస్తాధికారమును దేవాలయమునందును వారి దేవాలయమును శివ
 దేవాలయమును సమస్తాధికారమును దేవాలయమునందును వారి దేవాలయమును శివ

దాంబి యందున్న యేకామ్రేశ్వర ఫృద్విలింగము జంబురేశ్వర ముందున్న ఆంధ్రేశ్వర అగ్నిలింగము తిరుణామల యందున్న అరుణాచలేశ్వర లేడోలింగము కాళహస్తి యందున్న శ్రీ కాళహస్తిశ్వర వాయులింగములవలెనే ఈ చింతింపరమందున్న చింతింపరేశ్వరకాళ లింగము ప్రసిద్ధి గాంచిసందున ఈ జ్యేష్ఠమును పృథ్వీరీక జలంబునయు వ్యావృత్తులమనియు బిల్వవనమనియు పృథ్వీ ముహూర్తని వనరీతిని నదానందయోగి మరుదినంబున ప్రయాణము సాగించియే బిల్వవనము మెదిలి చీకాడు.

చిర్యాళీ క్షేత్ర మజిలీ

నాంధ్రసలారా! ఈ చిర్యాళీయందు వేంచేసియున్న వైష్ణవ క్షేత్రాన్ని పర్యటింప నది నడిమివియైన త్రిపుర నుండిదేవి మరియొక కోవలయందు వేంచేసి యున్నట్లు. దేవాలయమునకు చేరువతో బ్రహ్మచర్య భండమున్నది దేవాలయము మట్టా లింగములు మందిరములు భక్తుల ప్రతిమలు లనేకముగా నున్నవి యాద్రవీరము కావలసిన పూజా ద్రవ్యములుగాని యలర పస్తువులుగాని దేవాలయములోనే కలెడలుచున్నట్లు.

ప్రభానాలయమునకు దగ్గరతో నోర పెద్దగుహ యున్నది అచటనుండి నోవానముల పుట్టుక కల్గి వక్షణముగా హాయివచో యెత్తయిన, పారవ్యరీ వర మేష్టరీ పుష్కరములు యాబుష్టములుగా, వెలసియున్నవి ఆ వరాహదంబులను గుడ్డునాని విచారమున్నట్లు అందుండి మరికొన్ని మెట్లనెక్కి ఎడమరగిపోయి నచో వరనాథస్వామి కనిపించును వారవ్యమి శరనాదుని గాంధీర్యమును చూడ లేక బ్రహ్మాది దేవతలు ప్రార్థించినందున నా దేవుడు దిగింబరియై ప్రాంతపదడునుండ యున్నానని బహుముఖము. ఈ భూమికి శుభ్రవారములందు పునుగు జవాబి మొదలగు సుందర ప్రభుత్వములతో అగ్రేశ్వరములు, అలంకారములు, భోగములు చేయించుచున్నవి.

మరియు నిచటకు నమేపము సందే వైద్యనాథమున్నది అలయము సరిదీ, వైద్యనాథులు ఒడమల ముఖంబునట, దాలాందిరా అమృతవాట యక్షిణ ముఖంబునను నిలిచియున్నాట చేరువలోనే చామలక్ష్మణులు జమాయునినట పహాన సంస్కారములు గావించిన త్రేతాయుగము నాటిపండమున్నది ప్రధానాల యంబునట మూడు ప్రాకారములున్నవి రెండు ప్రాకార మంబులకును మంది రము లున్నవి వెలుపలి ప్రాకారమున నాలుగు గోపురములున్నవి అచటనే సిద్ధా మృత కుండమున్నది అంబరి జలము సేవించినవారికి దీర్ఘాయురారోగ్యాలు కలుగుచున్నందుననే యిచ్చదీ కుండమునకు సిద్ధామృత కుండమనియు ప్రముఖ వైషమునట వైద్యనాథస్వామి యనియు స్వాంధామము లేర్పడినై ఇబటి టహార సాద్విమితి కాత్రితమానములో పృథ్విరాసక్తిత్ర ప్లవ్వహాలమున ప్రత్యేకముగ గొప్ప వైభవములు లభింపజున్నవి

అచటను మరొకటి యారమున మయూర క్షేత్రిమున్నది ఈ శివక్షేత్రము సూడా కావేరీనదీ కాళిం దక్షిణమునందు యున్నది అందున్న మయూరేశ్వరుండును స్వయంభూ లింగమనియే చెప్పబడుచున్నది స్వామి సనుసరించి దేవేరియైన అథి యాంధికాదేవి. (1)దశతి. అమారస్వామి. నభాశతి మొదలయిన వారలకు గూడ కోవెల లమరియున్నవి వారికి పూజాది వేడుకలు జరుగుచున్నవి

అటులనే కావరి కాళిం నుత్తరమునున్న తిరువేండుగూరునందు శ్రీ అంజనరంగనాయక స్వామి పంచేసియున్నాడు సాలుగు భుజములు, కలయందు సూర్యబింబము, నాభికమలమున చతురాననుడు, చరణములందే చంద్రులున్న యీ మూర్తి సుందరముగ నున్నది. అందెయున్న భూదేవి కావేరి గంగాక్షతి ములు గోభగలవి అటును వేడుకలు విధివిహసంబుగ జరుగుచున్నవని వివరింపి

సద్దానందుడయ్యెని షురుధిసంధున ప్రయాణము సాగించిపోయి రాజమన్నారులో మడిచి చేశారు

రాజమన్నారు క్షేత్ర ముజిల్లీ

నాయనరా! ఖార్వ పీ క్షేత్రమున గోఖల మహాముని చాలాకాలం తపస్సు సేయగి శ్రీశైలము భగవానుడు దర్శనమిచ్చి “మహామునీ! నీకేమి పరము కావలయు”నని యడిగెను గోఖలుచింతలు దేవదేవుని యధిసందించి తరువాత “మహాత్మా! నేను చిహ్నమొందించినదియు, మీరు నాకు దర్శనమిచ్చినదియునైన పక్ష ప్రదేశము దివ్యస్థలమై భక్తజన పాలనార్హము మీరిందే స్థిరనివాసంబునుండుటయే నాకు కావలయు”ననగి వాసుచేపుడు నంతసంది “వత్సా! నీవు కోరినటులనే నేసిచేయ సంతాన గోపాలస్వామి నను పేరున నిలిచియుండును ఈ క్షేత్రము ముందిర మీదికి చుంకి వనమునియు యక్షిణద్వారతాళుల మనియు ప్రశస్తినొంప గలదనెనెఱవేల్చి యభివృద్ధిపొందుదాడు.

నేతా స్థలము మంగళిచ్చ స్థానముకు సుత్రమును నాలుగు క్రోసుల దూరములో వెలుగొండుచున్నది దానినిపుడు రాజమన్నారు (పది క్షేత్రమనియు చెప్పుదున్నారు. చుట్ట పంటలైపులు, ఆకారములును వేంచేసియున్నారు ఈ స్థానమునకు యక్షిణమున శేషవెదులక్షత్రసాయి కిరువైపులంట్లు భూదేవి, శ్రీదేవియు సున్నారు. మూర్తులకు వెలువైన యభిరంభము లున్నవి.

చుంకి హరిద్రాతీర్థము శంభుతీర్థము, చక్రతీర్థము, కిరువైపుతీర్థము, గోపదామ తీర్థము, అగ్నితీర్థము, లక్ష్మీతీర్థము, కృష్ణతీర్థము, గణేంద్రమోక్షతీర్థము లన్నిటిలో మొదలైన హరిద్రాతీర్థము ముఖ్యమైనది ఇచ్చట ఎత్తయిన గోవు రంజులు మునోహరముగి దాహించునవి మధ్యభాగంలో రాజమన్నారుస్వామి చంపక లక్ష్మి. మున్నగు దేవతలున్నారు సంతాన గోపాలదేవునకు వెండి రథమున్నది ఈ స్వామి పట్టాభరణము నెల్లదాని ప్రార్థించి ఆరాధించిన వారికి సంతానము

కలుగుచున్నవని వివరించిన సదానందయోగి మరదిసండున ప్రయాణము సాగించి హాయి కమలాలయంలో మఠిలీ చేశాడు

కమలాలయ క్షేత్ర మఠిలీ

నాయనలా! ఈ కమలాలయైన శ్రీ వాల్మీకీస్వామి ప్రధానప్రభు. పూర్వము దేవ దానపులకు జరిగి యుద్ధంలో ముదిలంప పుష్కరాజు దేవేంద్రుని సాయంచేశాడు దేవతలకు విషయం లభించిది దేవేంద్రుడతడు ముదిలంపని గౌరవముగ నర్జునుకు చీసినానిపోయి రాడా! నీ ముదిలంపమునకు మేము మేలు పొందితిమి నా వలన నీవేమి ప్రత్యుపకారము కావలయునో కోరుకొను' మనగ ముచికుండుడు "శరీరి నాకలర నంపల లక్ష్మరచేయ, నీ పూజ యందుంబుడిన రాగిరామస్వామి విగ్రహము నిచ్చిన చా' లన్నాడు

ముచికుండు డిడిగిన దానిని కాపనలేక, పూజయందున్న దాని నేయలే కను సంపదంబుపడిన ఇంద్రుడు మరికొన్ని విగ్రహములట్టవే చేయించి యందు నీకు కావలసిన దానిని తీసికొను మనవి రాజేంద్రుడొకదానిని తీసుకొనిపోయాడు ముదిలంపని సర్వమున నారేయ రాగిరామస్వామి కనబడి "సరపాలా! నీవు తెచ్చినది నిజమైన పూజలోని ప్రతిమకాదు"ని చెప్పినందున నాతడు మరచాడు దేవేంద్రుని యొద్దకుపోయి "యదిరాలు, నాకు నీ పూజయందున్న దొమ్మియే కావల"నన్నాడు పురంపరు దేమియు నసలేక విగ్రహంబుల సన్నిలంపని రాడా చేయిచ్చి ఒంపించాడు.

ముచికుండుడంతట వానిని భూలోకమునకు "గొనివచ్చి దేవేంద్రుని పూజ యందుంబుడిన ప్రతిమ లింగమనీ తిరువాలూటనంప ప్రతిష్ఠ గొవించిన పదవ వానిని తిరువాంబూరు తిరుక్కోవిల తిరువల్లూరు తిరుక్కాయల తిరుమల కాకుం వేదారణ్యము లనుచోట్ల స్థాపన చేశాడు. ఈ క్షేత్రములన్నియు మొదట తిరువాలూరునకు చుట్టుపక్కలకున్నది తిరువట్టూరనం పడుచున్న తిరుమల

కాదు చెప్పిందికి యుత్తరమున నైయమేశ్వర యారమున నున్నది. తిరువా పూరులో దేవార్పితమైన తాగిరాజములైన పర్వీరేశ్వరుం డనుచున్నారు

పూర్వ మొదలొక సమయమున యర్వాస మహాముని చేసిన ఘోర తపసున కానందించి తాగిరాజస్వామి పర్వీరము నుండి సాక్షాత్కరించినందున నాదేవునకు పర్వీరేశ్వరుండను పేరు వచ్చింది దానికి చేటవయందే యర్వాసముని సమాధియు చలదు ఈ క్షేత్రమందలి స్వాములవారి చిర ప్రసాదములకెట్టి కట్టు బాటులు లేవు స్వామికి వార్షికాదాయములురాగల సదుపాయములున్నవి ఇటువీ కీరాస్రము నందొక క్రోసు దూరములోని హాటక క్షేత్రమందు శ్రీరామునిచే పూడింబ బడిన అన్నపూర్ణా విశ్వనాథమూర్తులు గణపతి, కుమారస్వామి, చందీరేశ్వర మూర్తులున్నవి. దేవాలయ మండపములో శ్రీరుద్ర పాదములు శ్రీరామ పాదములు కన్పింపజేసినవి యాత్రికు లివకు పిండములు వేయుదురు పురదాహ్య ప్రదేశమున హనుమత్సమేత సీతారామ లక్ష్మణాలయ మున్నది

హాటక క్షేత్రమందలి అన్నపూర్ణా విశ్వనాథ విగ్రహము లోక చోర రాజ ప్రతిష్ఠలకు. రాజుగారి ఆలమందలోని యొకాపు పొదుగున పాచెన్నడును కనరాక నుండుటచే, రాజు కారణ మేమియో తెలిసికొన నొక దినమున గనపువేయ వచ్చిన గోవును వెంటించెనట ఆవు యారముగా తోయి పుట్టమీద నిల్చి పొదుగులోని పాల నందు విడచుట గాంచుటం జూసి రేడా పుట్టను త్రవ్వించి చూచుటయు, భూమి యందే అన్నపూర్ణా విశ్వనాథ విగ్రహములు ఉన్నించుటయు జరిగినందున చోర రాజు మూర్తుల కాలయము నిర్మించి పోషణ సౌకర్యముల కల్పించెననియు దెలియు చున్నది ఆవు పాలు పిండబడిన పుట్టగల చోటునందే క్షీర పుష్కరిణి యేర్పడిన ధనియు క్షేత్ర పురాణములు చెప్పుబడుచున్నవి క్షీర పుష్కరిణి యందు గంగ యమున సరస్వతి గోదావరి తిర్థ కుంగభద్ర కావేరి కామ్రపల్లి సరయూ నదుల మహాత్మ్యము కలదిని ప్రతీతి

కమలాంబ తీర్థము నందనేక మండపములు ఘట్టములు గలిగి మిగుల వికాలముగనున్నది అదియంచోట నల్లముఖులు తపసు చేసినట్లును చెప్పు

మన్నాట దేవాలయ ప్రాకారమున నూచెనిమిది చిన్న చిన్న గుడులున్నవి దేవ
శంకునకు మూడు ప్రాకారము. నాలుగు గోపురములున్నవి మొదటి ప్రాకారముతో
వేయిగాళ్ళ మొదటిమున్నునని భవించిన సదానందయోగి మరుదినంబున ప్రయా
ణము సాగించిదోయి కుంభకోణంతో మదిలి చేశాట

కుంభకోణం క్షేత్ర ముఖిలి

నాయనలారా! ఈ కుంభకోణమున కుంభేశ్వర, నాగేశ్వర, సోమేశ్వర,
కాకహస్తీశ్వర, విశ్వేశ్వర, గౌరీశ్వర, అభిముఖేశ్వర, బాణపురీశ్వరలను శివాల
యంబు రెనిమిదియు, ఉద్రపాణి, పరాహస్వామి, కరనారాయణుడి నిష్ఠాశ్రయము.
లారు ప్రభువు శ్రేణికి వెందినవి మరగిళాంబికా సమేత బృహత్ కేశ్వరాలయము.
సీతాసమేత రామాలయం - తోమలవల్లి సమేత కార్తీకాసీ దేవాలయం విజయవల్లి సమేత
ఉద్రపాణి దేవాలయం జ్ఞాన ప్రసానాంబా సమేత నాగేశ్వరాలయం - సోమసుందరీ
సమేత సోమేశ్వరాలయం - బాలాంబా సమేత, బాహుపురీశ్వరాలయం - అభిముఖ
వల్లి సమేత అభిముఖేశ్వరాలయం - అన్నపూర్ణ సమేత కాశీవేశ్వరాలయం - బృహ
యాండా సమేత వరాహేశ్వరాలయం - త్రిపురసుందరీ సమేత గౌరీశ్వరాలయ
ములేగాక భూతవారాహస్వామి దేవాలయములు మొదలైనవెన్నియో తలపు

పూర్వము బంధుడు తపసుచేసి శ్రీమన్నారాయణుని గుహ్యపంచాంగం
లైశ్వర్యములను ప్రసాదించుమని కోరగా రమారములురచు శక్తితో ఆయనగుహ
పంచాంగమున లక్ష్మి యిప్పుడు నా చెంతలేదు పోద కళ్యాణమునకై నేను దళిమ
తారములు చాలుచున్న సమయమున నామె పైతంకరము నందొంటిరిగి న్నరకలోక
భూలోకమందిరి కుంభకోణ క్షేత్రమునందు స్వర్ణ వంతజాత్యమున మరగిళాంబికా
నామంబున సవతరంచి యున్నది. ఇతమీద నేనును బృహత్ కేశ్వరుడనై మంగిర
దేవత చెంతనే యుండదో వుచున్నాను

లక్ష్మిదేవి యచట కురిశుద్ధాత్మతో తపసుచేసి నిర్దింబిన లక్ష్మి సరోవరంబున మురొంచినహారికి వైకుంఠము నీర్ధించుట యందనుమానములేదు బ్రహ్మాది దేవతలు ప్రతి సంవత్సరమును వచ్చి లక్ష్మి సరోవరంబున ఎవిత్ర స్నానములుచేసి దోష మున్నారు. ఉత్తమమైన మూడురాత్రులు నిర్దింబినవారికి బ్రహ్మాలోక ప్రాప్తి యగును. నీవచ్చుటకుపోయి అందు వెలసియున్న నా కుంభకోనేశ్వర మూర్తినిరాధించితినేనీ నీ సంతల్పము తప్పక నెరవేరగలదని చెప్పి యదృశ్యమయ్యెడిది

చంద్రుడు కుంభకోణమునకు పోయి లక్ష్మిసరోవరంబున స్నానమొనరించి ముంగిలింబిళాశుభకారకేళ్యదుఃఖారాధించిన తరువాత వానికి సర్వసంపదలు లోక భూజితము సమగ్రము శుభవలమున స్థానములు ప్రాప్తించినవని వివరించిన సదాసంపద్యోగి ముద్దినంబున ప్రయాణం సాగించిపోయి శ్రీరంగంలో మిదిలి చేకాడు

శ్రీరంగక్షేత్ర మజిలీ

నాయనలారా! శ్రీరంగనాయకస్వామి నిలయమైన శ్రీరంగం మహా మహిమంబు కలది అదియుండు శ్రీరంగనాయకస్వామి వ్రతమును పూజించువారును గాను శారాయణమూర్తి బ్రహ్మదేవుని - కీయగా - బ్రహ్మ మనుజులవ్రతరికీయగా - మను బుక్షరాని కీయగా సూర్యవంశీయులనుండి శ్రీరామనకు సంక్రమించి రామని నుండి విభీషణునకు లభించింది విభీషణుడు దానిని లంకకు గొని పోవుచుండగ నభీషకలయ కంతరాముం కలిగించాలనుకున్నారు

అయోధ్యనుండి లంకకు ఎయిదవనాళ్లున్న విభీషణుడు ఉభయ కాశేరి కుయులముద్దులగు మునుకు వేరునంతలో సంతోషానమయమయింది. రంగనాయక

విగ్రహమును నేలమీద పెట్టరాదనియు, అటుల పెట్టినను తిరిగి పెరిలించుదు సాధ్యం
 రావనియు వానికి తెలియును అందువలన అటు యిటు చాచి సమీపించుదున్న
 ముఠా బ్రాహ్మణుని పిలిచి "అయ్యా! నేను సంధ్య ముగించుకొని వచ్చునును నీ ఓ
 దొమ్మను ఎట్టుకొనుము నీకు మంచి బహుమతినిస్తా"నన్నాడు ఆ హిందూ బ్రాహ్మ
 ణుడు విభీషణుని మోసగించుటకై మారు రూపమున వచ్చిన వినాయకుని రాక్షస
 సమయం దొరికినదని లోలోన సంతసించుచు పైకి "అటులనే ఎట్టుకొందును రాని
 నేను నిన్ను మూడు ఎర్ఘాయములు పిలుచునంతలో నీవు రావలయు"నన్నాడు.
 విభీషణుడు దండులకు సమ్మతించాడు

ఆయన స్నానం చేయుచుండగానే మాయా బ్రాహ్మణుడు ముమ్మాట
 పిలిచి, రంగనాయకస్వామి బ్రతికును భూమిమీద దించి వెళ్ళిపోయాడు విభీషణుం
 డించి తొందర తొందరిగి సంతాపంపన క్రమం నెరవేర్చుకొని వచ్చి - యెంత
 బలముయోగించి పెరిలించ చూచినను విగ్రహ మందుండి రదలనయినా రదలలేదు
 అంతట స్వామి బ్రతిక్కితై "రావణానుజా! పూర్వమొనప్పుడు కావేరీనది నన్ను
 తొలుచుచే మెప్పించి "నన్ను గంగనదికిన్నను మించి ఏవిప్రురాలినిగా జేయు 'మని
 యడుగిగా నేనామోదించి "కొలది దినములలో నేను నీ తీరమునందే వెలియుచును
 అక్కడది మహాక్షేత్రముకాగలదు నీయందు స్నాన పానదానములు సేయువారి
 జన్మకన్యాంతర పాపములు హరించునట్లును, వారికి నకల సంపదలు కలుగునట్లును,
 అంశ్చమునందు వారికి కైవల్యము సిద్ధించునట్లు కరుణించెదనుగాన నీ యభిమతం
 "చేరగల"దని వరమిచ్చి యుంటిని ఇట్లుగా కార్యము నీ వలన నెరవేరినది. నీవివ
 టనే నన్ను సేవింపు"మని చెప్పి యదృశ్యమయ్యాడు

తరువాత రంగనాయక భగవానుని కిరీట సూర్య ప్రాకారములు
 హిమిందినవి ప్రధానాలయమునకు నాలుగు శిఖరముల మధ్య విమానము కలదు
 స్వామి వేదికలాంటి యున్నత స్థానమున ఘడమరగ తలనుండి లంకవైపు
 చూచుచు శయనించి యున్నాడు ఆలయమునకు ప్రాకారములున్నవి ప్రతి, దిన

మీరు స్వామియవారు మేల్కొనుపరకు వీణావాద్యము జరుగుచున్నది సూర్యోదయ ప్రాంతమున పూజారులు కావేరి తీర్థము తెచ్చెదరు గుడి చిలుకలు కొంచెంగానే తెరచి తోపలకు పోయినవారు స్వామికి అర్థముపూపి, దంపిభాషనము చేయించి, దీపారాధన చేసి, నవనీత నైవేద్యము చెల్లించి అలంకారము గావించిన పిమ్మట తలుపులు పూర్తిగా తెరిపించి భక్తులకు రంగనాయకస్వామి వారి విష్ణుభూషణ ప్రదర్శనము జేయించురు

మరికొంచెము సేవకుకి పాలు, రొట్టె, పెన్నె నివేదనల నిచ్చి - కొంచెము సేవకుకి పొంగిలి దోసల పెండ్లు చేయించి - ఆ తరువాత రాజభోగం మనండు నూటేది వేళ్ళ బియ్యముతో పెండిన అన్నముకాకములు ముప్పాక్షరాస్యమునందు ఎండ్లు వైదికర్యము మొనరించి - ప్రత్యేకంగా క్షీరాన్న మహా వైశ్యమును ఛెల్లించుచు దీపాలవారిగా యాత్రికులకు ప్రసాద వినియోగమును గావించెదరు స్వామివారు నిత్యము రస్తూరి తిలకంబునే ధరించుచున్నాడు

ఆలయ మొదటి ప్రాకారమునందు ఉత్సాహులు గురుకులమును చెప్పి బుడమొదలగు వారున్నారు, రెండవ ప్రాకారమునందు విశ్వకేసులు చెప్పి యున్నారు చూర్పి భాగమునందిత్తటి పెద్దమున్నది అదులనే యులము నందొక దావి కలదు అందలి నీటిని స్వాములవారి సేవకుండు - మోగించెదరు సుయ్య ప్రతిగ్గా లుల్లడి చక్రమున్నది మూడవ ప్రాకారమునందు ముందు గంగాదొక్కనాడులు సెలవొనియున్నారు వారికి ప్రక్షిణములు జలుగుచున్నవె న్నాల్గవ ప్రాకారమునందు స్వామి కిషిముఠముగా హనుమంటడు నిలిచి నలుగురించుచున్నాడు మరియు హస్తచూషయ సుంద్ర పుష్కరికయందు సున్నపి అందెందరో హిరణ్య క్రాంతము చేయుచుందురు దివ్య ప్రాకారము నందు వెలుగాళ్ళ పెండిం - ము, రంగనాయకదేవీ మందిరము, అకాబరు సన్నిధి మహా బలిపీఠము లున్నవి వింజ్యవృక్షమునకు దక్షిణంబున ముక్కోటి దేవకావర పెద్ద దినమునుండి ఒదిరోజులు తెరచి యుంచెదరు మెగిలిన ఆరవ, చీడిప, మెనెమ దళప్రాకారములతో వరుసగ ద్రావిడులు పూజారి వైష్ణవులు, హిందులు సమ

సించి యున్నారని వివరించిన సదానందమోగి షురుదినంబున శ్రీయాతాన సాగిరికి పోయి సీతా రామేశ్వరంలో మణిని చేశాడు

రామేశ్వర క్షేత్ర మణిని

నాయనలారా! మనమిప్పటికి కాశీనుండి బయలుదేరి క్షేత్రములలో మణి నిలు సేయుచు చేరినందుకొనెన రామేశ్వరమునకు వచ్చితిమి ఇక మీరు నేని రామేశ్వర చరిత్రను యిందున్న పుష్కరిణిలు వానిని గురించియు విపులముగ చెప్పెదను దీనిని సీతారామేశ్వర మనియు చెప్పెదరు, సేతునిర్మాత, మేఘ దై నదో తెలిసికొనండి

త్రేతాయుగమున ఒకరిథి మహారాజు అయోధ్య రాజధానిగ భోసల రాజ్యమును పాలించాడు ఏశరథునికి శ్రీరాముడు పెద్ద కుమారుడు. రాజుని భార్య సీత ఒకానొక వారణాసున శ్రీరాముచంద్రుడు పండితమూట కాపాడుకొని గొను అందరారణ్యములో నివసించుట నే వచ్చింది అప్పుడాయన భార్యయైన సీతయు, తమ్ముడియున లక్ష్మణుడును రాముననుసరించియే పున్నారు. వారు ముప్పులు ఎంచువటి ప్రాంతము నందొర ఒక్కరాల నిర్మించుకొని అందులోరావణుని మున్నారు.

దండకారణ్యం రాక్షసులది దాని రథిరారి లంకాధిపతియైన రావణ శిష్టుడు రాముడు దండకారణ్యము నందున రాక్షసులను బంపాడు. రావణా సురుడు రామలక్ష్మణులు యింటులేని సమయాన మామోపాయంచేసి సీత నెత్తుకొనిపోయి తనలంతలోని యశోకవన మందుంబాడు ఇక్కడ రామలక్ష్మణు లకు సీత జాడతెలియడి అడవిసంతా గాతించాడు చివరకు జటాయువము పక్షి ద్వారా వారికి కొంచ విషయం చెబునది రామలక్ష్మణులిద్దరూ ముందుకుపోయి ఋష్యమూక పర్వతం మీదనున్న సుగ్రీవుడనే వానరరాజుతో స్నేహం చేశాడు సుగ్రీవునికంటె కూడా సుగ్రీవుని మేనల్లుడు - మంత్రియైన హనుమంతుడు రామునికి నమ్మిన భంటయ్యాడు

వారి, సుగ్రీవులు కిష్కంధనేలు వానరరాజులు, వారిలో హనుమంతుడు

పండుడు ఒరిగిపోయి దుందుభియనే దానపునిలో పోరాడుతూ యుష్మమాళాద్రి గుహలోనికి పోయి వచ్చి నెలదాకా బయటకురాలేదు. సుగ్రీవుడప్పుడు అన్న గుహలోనే బనిపోయాడని చెప్పి దిష్కంధకురాజై వానిధార్మిక తారను తన వశం చేసుకొని అభంగా పున్నాడు. కాని వారి నిజంగా చనిపోలేదు. గుహలోనేనుండుభని చంపి వాని ఒక బరాన్ని కారితో తన్నాడు. అది పోయి ఒక ముసంత్రుని ముందు పడినందున నా ముని శిష్యునిటు ఒకవేసినవాడెవడైనను కాని, బ్రహ్మచారి కొండమీదలపస్తై తిరుగి మరణిస్తా 'దని పపించాడు. అంత వారి తిరిగి యింటికి పోయి చూడగా అమ్మడు సంతోషన మెక్కిన సంగతి తెలిసింది. వారి కడుపు మండి పోయింది. వెంటనే సుగ్రీవుని పట్టుబట్టి రాగి నాలుగు అన్ని పెడదెట్టి గెంటిలేయి ఉమ్మే కాక అమ్మని ధార్మిక బుధ నవవాతరించాడు. సుగ్రీవుడేమీ చేయలేక యా యుష్మమాళాద్రిమీదవెక్కి కాలం గడుపుచున్నాడు. ఇంతలో వారికి రామలక్ష్మణులు తోడియ్యారు.

ఆపై రాముడు వారిని చంపి సుగ్రీవుని ధార్మిక బుధను తిరిగి సుగ్రీవుని కిచ్చేవాడని సుగ్రీవుడు అనబంగంతో రామలక్ష్మణులను చంపి రాముని ధార్మిక సీతను తిరిగి రాముని కిచ్చేవాడని మెడింపడింతు జరిగినై. ఇచ్చిన మూల ప్రకారం శ్రీరాముడు వారిని చంపడమేకాదు సుగ్రీవుని కిచ్చేకాదు. రాజ్యానికి యెదురులేని రాముని పాపం సుగ్రీవుని కిచ్చుడు. అని ధార్మికమేకాదు. అన్నగారి ధార్మిక తార మూల ప్రయోచించింది. వారి పోయి అంగుడు అనుచుచున్నాడు.

మొదటి నిర్ణయం ప్రకారం సుగ్రీవుడికి అన వానర సైన్యంతోగూడ రామునికి తోడు చేయమనిన పండు మిగిలిపోయింది. దానిపై సీతయున్నజాతి తెలిసికొని రామలక్ష్మణులగా నియమించి వానరులను నలుదిక్కులకు పంపించాడు. గూరు యోజనముల సముద్రమును గాని మార్గమునుదాటి రంకించి చేరుకున్న హనుమంతుడు సీతను చూచి మూడవ తిరిగివచ్చి రామునికా బల్లని వార్త విని పించాడు. అప్పుడు రాముడు లక్ష్మణుడు సుగ్రీవుడు సుగ్రీవుని బలమంతా పంపి

లంకకు పోవలయునని సముద్రంధరాచా వహ్నియ సముద్రం చూచి చోట పొడిచి
తున్నందున దిగుపోవడించాని చూచి పోవలరని సాధ్యముయ్యెన న కాదు

శ్రీరాముడు సముద్రుని దారి చూచుమని యుగిగొరె న సముద్రం బలుక
లేదన్న మహాబ్రహ్మంతో ఆగ్నేయస్త్రాన్ని ప్రయోగించి నీలివర్ణిచేసి వేస్తానని
గర్జించాడు ఆ సమయంలో ప్రసన్నుడైన సముద్రం 'రామంబద్రా' తాంబూర
వళకుము నీ వార్ధము నంబేరుడుడు యుచియిండుచెడలెను విచ్చింప మహాయ
లైన నలసీలాచార్యులను సోపటవిష్టరుద్ధూయ వాడు బద్ధి వాడ నుండే కాశీ
యుష్టరంగమందును అస్తాధారిణ ప్రజ్ఞంబులు దానిసాయము రోలము న సముద్రం
మీటుగి పారధి నిర్మించుట మొనరట చేయుంగా లుండు వీలగుచును అంతే
కాదు సీలాచార్యుని నీ సేనకు నాయుడ౯వము నహంబేలయును నీకు జయవిజయ
నని చెప్పాడు

రాముని కోరిక నిరూపించునీ నలసీలులు దాంధ్ర నిర్మించుట రాముడు
లంకకుపోయి యుద్ధంలో రావణాయులను నంజానినీ జయించునంగా వరిగి నుండు
ఉకు వచ్చేటప్పటికి రామునకు రాజులను బంసెన బ్రాహ్మణాల్లా పాతంబునందట
జూపు హరించిపోయింది అందున రాముచిక్కటి లెంబ్రతిల్ల చేసి శివునారాధించి
మరల జూపును పొందగలిగాడు ఆనాడు రామునిచే బ్రతిష్ఠ చేయబడిన లెంబ్రామే
అమలంగేశ్వరుడని ప్రసిద్ధికెక్కి యున్నాడు ఆ సమయంబున నీల, లక్ష్మణులు,
సుగ్రీవుడు, హనుమంతుడు మొదలైన వారమందా వారి వారి పేరులు మీయి
లింగముల నిండు ప్రతిష్ఠలు చేశారు అప్పుడనేరీ పీఠములు యాదొందినవి ఆ
పీఠము లన్నింటిలోను భర్త వలెగూరించి పీఠములు ప్రదానమైనది

చర్మపుస్తకరితో ప్రభావము

నాయనారా! చావ్వల గాలవ మహాముని వక్షిణసముద్ర తీరముపరి
క్షీరసరోవరంబుల మధ్యలో చర్మపుస్తకరిణిర్దము చెంత చిరకాలము తపమాన
రింపగి శ్రీహరి ప్రకృష్టమై “సోపరము కావలయు” నన్నాడు గాలవదంతకు నాగి
శయనునడు ననుస్కరించి “ఎందరూ రమణా! నేను సర్వదా మిమ్మెవదాయక వృంధి
మీ సేవ చేయుచుండునట్టి పరమి’మృని యర్పించాడు

అత్రనాథుం డంత “గాలవా! చాలాకాలము నాడిక్కడ భర్తృండను యోగి
యొక తీర్థింపును నిర్మించుకొని అందు స్నానాదులు సేయుచు తపో నియమంబు
పాటించుచుండఁ బండుడు అర్చన దొనగి భక్తుని యభిమతంబేమని యడిగాడు
భర్తృడంతకు “దేవా! నేను నదా మీ పరివారకుండనై యుండులాగునని, నా పేరి
ప్రపంచమును చిరస్థాయిని నిలిచియుండు లాగునను సస్సనుగ్రహింపు’మని
ప్రార్థించి పరమేశ్వరుండు ముసలైంది “భక్తాగ్రణి! అటులై స సేపు నంది యాపం
భరించి నాలు వాహనములై లోండు’ మని చెప్పి వృషభ వాహనండ్లై నైలాసంబు
గను దోయినాడు అ అర్చుని పేర స తీర్థము చర్మపుస్తకరిజై ప్రకాశించుచున్నది
కావల సేది అర్చునిము చెందనే మరికొంత కాలముండుము తరువాత నాయం
డై రర్చమొందె’వని చెప్పిన యనంతరమున నడకకై మొందాడు

ఈ చర్మ పుస్తకరితో చర్మతీర్థంబుని యొక పేరుగలదు శారద్యము
విశ్వాసను గుంభయ్యని అమాత్యుడు దుర్జయ డనువాడు కొందరి స్త్రీలతో గూడి యొక
జలాశయంబున వస్త్రములు లేకందానే జలక్రిడలాడుచున్న సమయంబున వశిష్ట
మహామునియు సుబురు పోయింపు సంభవించింది మహామునిని చూచిన స్త్రీలు
పెంటనే లేచిపోయి బట్టలు ధరించి యారముననిలువంబడియుండ చుర్లయుడు
పూత్రము బలింపఁడ నందే దిగంబరునయి విచారచేష్టలు గావించుటం జేసి వశిష్ట

దాగ్రహించి “అయ్యో! ముందుగానే నీవు మాలోకి మును రాకనుచు వై బుట్టు” మని విపింపాడు

మారమునుండి మామమస్య శ్రీలంఘనమువచ్చి యడిండుని పాపము లంటి ‘మహామునీ! మా నామంకు కాంబ్రస్తుండమన నింటి మా గలేమి! ఆమ వారము జేడుకొనుచుంటిమి మా మొరాలకించి గంభర్వనట కాంబమొన మార్గం తెరిగింపు”దని ప్రార్థించ నాజటియు దయ దలంచి “అయ్యయ్యారా! మా కాంబు తిరుగులేనిది కామనీతంకు దానమండవము జన్మింపట తప్పదు కాని కొన్ని సంవత్సరములకా రాక్షస యాంబు శ్రీమరామరామముల్లి చేతి సుపర్యసంబుచే తెగిపోయిన పిమ్మట తిరిగి నిజాకారము నొందెను”దని చెప్పి వారిసోదాహరణు మర్తముడును గర్భమణిగి మునుండునకు నమస్కరించి క్రియిరాంబుతో తన నివాసమునకు తిరిగిపోయాడు

కొంతకాలమున కాతండు ధూలోరంబున అయింపటరాక్షసుడయి యపకరించి తోడి కంటకుదయ్యాడు మాధవుండిచ్చిన యానతి ప్రకారము గాలప మహాముని యా భర్త పుష్కరిణి ప్రాంతమునందే జన్మంబుల చేసికొనుచు సంకలించు చుండగ దానవాకారము దాల్చిన దుర్జయుండుడెంచి గాలపుని పంపిదోయాడు ఆ సమయంబున గాలపుండు ప్రావర్యమునొంది “హా! శ్రీహరి!” ఒక్కమాట విన్నటగా విచింతనే విష్ణుచక్రము ఎరుగు ఎరుగునవచ్చి రాజసుని తలక్రించివేసింది అంతటితో కాంబము క్రి పొంది నిజరూపము ధరించిన చక్రపాణి సుదర్శనముతో “నీవీ దినమునుంచి యా భర్త పుష్కరిణి యందే నిలిచి యుంచుము ఇంక స్నాన మొనరించి నా భక్తులను దుష్టలేనియు దాధించు నెడల నా యానతి లేరయే నీవు వారిని ఎధింపుము ఇతరుంకి యా చిత్తము ఎత్తెత్తిమనియు చెప్పబడుగారి యని ఎరికి యంతర్ధానమయ్యాడు

గంధమాధవ పర్వతము

నాయనలారా! గంధమాధవ పర్వతము సేతుపుసుననుసరించి సముద్రము లోనికి చొచ్చుకొనిపోయి యున్నది ఆ కొండ నెక్కగలిగినదానికి బ్రహ్మహర్షా దోషములు సైతము హరించుటయేగాక బ్రహ్మలోకమునకు మార్గము దొరుకుదుమందు సందేహము లేదని పారాణిలు వెల్పుచున్నారు అది వేంచేసియున్న గౌరీసమేత మహాదేవుని లక్ష్మీనారాయణులు, సరస్వతీ బ్రహ్మ, శివీ చేజేండులు! సమస్త మునిబృందారకులు సేవించి భక్తులైనారు ఆ పర్వతము మీద నున్న తీర్థము పేరు దలంచినంతనే జన్మ జన్మలలోని పాపములు హరించి పునర్జన్మలేని శాశ్వత తైషల్యము లభించునని మహానీయులు తెలుపుచుండి నిండి నా నరే వరంబున స్నానపాన దానములు వేసిన దావెంట పుణ్యవస్తువు చేర్చునుమగాదు

ఒకప్పుడు పృథమతి యను హస్త్రుండు హిమవత్పర్వత ప్రాంతానికి పోయి మున్నాక్షత్రమం సంతున్న యోగీంద్రులను దర్శించి సమస్తకరుణించి యసంతరిమున “తపోభనులారా! జన్మచే నేను హస్త్రుండైనను నాకు వేదాధ్యయనం సేయ ప్రాంతి కలదు నాకు వేదమంత్రములు చెప్పించి నాచేత యజ్ఞ యాగాది క్రియలు చేయించు”డని ప్రార్థించాడు మునులందుల నింగీకరించి “ఓయీ! నివిది యడుగిరాని కోరిక వేదం మునుకుటను, వేదము నావరించు టను నూర నీతిధికారం లేదు కార నీ యధుధిమానం మంచి యీ నిబంధన సతిక్రిమించి యే బ్రాహ్మణుండేని నీతిధికారం మిచ్చెనేని యాతడు సరిక మనుకు వింటు తప్పదు కావున నీవు విప్రాదుల కుమిర్రలు వేయించు టివెంపు”మని హితదోధ చేశారు

వృథామతి రామాలు సచ్చిదేవి మారంగిపోయి ఎల్లకాలం అట్లు నానుకొని బలాశయం నిర్మించుకొని పూలసం పెంచుకొని దేవదాస్యసలు నలుపుచు పండుమూలాలు దినుడు అ మా 100-11 అంటే తొలకబాలం గిరిచింది బునాచు అట్లయిన వంశానికి చెందిన నువ్వంటే యను అట్టి సెక్రెటరీయంబునను రాంబట్టి అతి వాని తతిధి మర్నాటి తొనరియ నొటంబు నువ్వంటి అట్లమతికి నేచాధికారిం నిచ్చి యుజ్జముల వేయించు చుండ తొలది దినంబుల వారతలు ముగించాచు

చనిపోయిన సుమతి సర్వముతో దొన్ని పల్కంబుల కాలము కష్టములనను బడించిన తరువాత ఘామిమీద చెట్టుగిను - ఇంటిపెలుగును జన్మనెట్టి అగ్రు 'సెక్రెటరీ' చండాల భూమి వైశ్యులందువయించిన యువనరహమున బ్రాహ్మణుల యందు బుట్టి గిరిగాడు అట్లు జన్మించిన విక్రమమారుండు చుట్ట రియయుర్ బ్రహ్మరాక్షసిచే అట్ల పీడిం బడుచుండ నాచని తండ్రి పుమారునై దిగుకొందిపోగా అవస్థగమని తీయదంత మంతయు వెళ్ళకున్నాడు, అగిస్తుండును పర్వత మూలోబింబి "భూసురార్జునా! భయపెడనననములేదు, గిండుమానం పెరవ్వతం మీదనున్న తీర్థం బున నే కుమారుని మూడు దినములు స్నానములు చేయింపుము అ తీర్థమందలి మహాత్మరింబున నెట్టి భూత ప్రేత పిశాచముల దాభలైనను తీరిపోవు అంతను మానము లేదు, అతండు సుమతియైన నాడు చేసిన పాపంబులును సశిం గలవనియు నుపదేశింప నా బ్రాహ్మణుండవిష్టంబున అనకుమారుని గిండుమాధన అర్పితమందలి కుండమున స్నానము చేయించి నంతనే విక్రమమారున రావేళించియున్న గ్రహపీత తొలగిపోయింది పాపములు హరించి నాదు పూర్వ జన్మ జ్ఞాన ముడయించినదని సదానందయోగి శిష్యులకు వివరించాడు

నీతా సరోవర తల్పము

నాయనలాహా! నీకా రామేశ్వరమునందలి మోక్షాని దీర్ఘమున ప్రసరి
విధిసహార సముస్త దీర్ఘమునందలి ప్రభావముతో మోక్షమున నీతా సరోవరము
నందలి అన్ని పునీతులు తోవలయును రావలయును అనియే రామేశ్వరమునందు
అందు 'జానకీ' నీవెంతవలయు అనియే ముందు నీవెందు అనియే ముందు
అందుగదేయని నీవు రుజువు చేసుకొనవలయును ముందు రామేశ్వరమునందు
రామేశ్వరమునని కానరావలయును అది రామేశ్వరమునందు యుగియలయును ముందు
నీమముగా వెలులలకుబట్టి దీని పోతెల్లప్పుడు ప్రభావమునందును ముందునందు
ఆ సమయమునందు నీరాదేవి యా ముందునందును అందునందును దీర్ఘమునందు
నీతా సరోవరమును చేయి విప్పించి

సంధ్యాది ప్రాంతమున ప్రకటించిన రామేశ్వరమునందు మోక్షాని దీర్ఘమునందు
సంధ్యాదిది ఆ అంశమునందు సంతానము అందునందు తోవలయును అనియే
'మనకు పంశము నిలుపు ప్రభువు రావలయును అనియే ముందు ముందు
నియోగము చేసేకొని అంతాన అందునందు 'మనకు చెప్పించి ముందు ముందు
సంధ్యాదిమునందు ముగ్ధుడియై మోక్షాని దీర్ఘమునందు అందునందు ముందు
మునునందు ముందునందునందు మునునందు అందునందు ముందునందు
సంధ్యాదిది అందునందునందు అందునందునందు ముందునందు ముందు

అపరాధిసంధ్య ముగి చెప్పిపాటియై ముందు ముందు
పాపములను రామేశ్వరమునందు మోక్షాని దీర్ఘమునందు ముందు
అపరాధిసంధ్య ముగి చెప్పిపాటియై ముందు ముందు
ముగి అంతెత్తిపోయాడు దేవదాసమునందు అందునందు ముందు

యుద్ధంలో దేవేంద్రుడు ఒకరానిపొట్టు బయట తరువాల నెడులనో దానవ రాజేంద్రుని సంహరించాడు ఆపాతానరసుని బంపిన కారణమున దేవేంద్రునకు బ్రహ్మ హత్యా పాతకం చుట్టురంది అంతనుభవించుచున్న దాడులు బాధలు తాళి భర్త బుద్ధితి చూడలేక శిశీదేవి దేవగురువులైన బృహస్పతి భగవానుల వారిని తక్కిన ముసేంద్రులను రావించి వారి ముందు ముర్కాయలు గొవించిన పేదల “మహానుభావు లారా! రాక్షసుని సంహరించిన నా పెనిమిటిని బ్రహ్మహత్య పాతకము రద్దుచేయి కారణము! అదిగిన మా దోషము దోషము చేయి మార్గ మని అడిగింది.

అందుకొక అంశము 'అమ్మా శిశీదేవి! నీ పతిచే అంశమున రహితా భయమును రాక్షస పంశమువాదే కాని కుమారుని బ్రాహ్మణుని యంశచే జన్మించిన కారణమున దానవునకు బ్రహ్మహత్యా పాతకము సంభవించినది సేతా రామేశ్వరము నందునున్న అంతా సరోవర మంతమున మునిగినేని యంద్రుని పాపములు నిశ్చయముగా హరించులెట్ల ఆ చీర్తము నంటిట్టి బ్రాహ్మణునిని చెప్పారు

బృహస్పతి సందేశముననుసరించి శిశీదేవియు, జయించుడు మున్నగు వారు దేవేంద్రుని సేతా సరోవరమున ముహూర్త తలమునుగి సొన్నము చేయించి నంతనే వానిని ముట్టుకొనియున్న బ్రహ్మహత్యా దోషమంతయు నూర్జరత్వి అగిలి మంబుబంధమును మాయమైపోయింది దేవ ముసేంద్రులందఱు నా చీర్త బ్రాహ్మణు సకు మహాశ్వర్థు అకితులయ్యారు

రామేశ్వర ప్రహరణము

నాయనలారా! అగస్త్యముని శిష్యులలోనివాడైన సుదీక్షనుండు రామ బంధమున అతిదినము స్నానమాచరించి ఐదువేల రామనామ స్మరణము చేయు

మండ తొంక కాలంబునను శ్రీరామచంద్రుడు వర్కనమిచ్చి భక్తుడడిగిన బంధంబును వారిని అద్వైత జ్ఞానము, అరెరాయ ప్రవేశ విద్య, గాలితోను గగనమందున ఎయి నించు కత్తి అరువది నాలుగు రకలందు పాండిత్యము జంతువులు ఎఱులు క్రిమికీట రంబులు భాషించునట్టి భాషాజ్ఞానము మొదలగున వన్నియు ప్రాప్తించునదుల వర మొసంగెను కావున రామకుండిముతో సమానమైన తీర్థమెందునలేదని చెప్పబడు చున్నది ఒక గిట్టిపోల విలువగల వస్తువు దాన మొనరించినను గొప్ప అలితము నొందెదలు

దాక్షిణ్య యుగంబున మహాభారత యుద్ధం జరిగింది తొరప ఎఱుముననున్న ఛేచ్చుడు ఎడిపోయిన అయితాత యర్థోభిసముడు ద్రోణాచార్యుల వారిని సంప్ర సారాధిపతిని చేరాడు పురు సేనల కగ్రనాయకత్వం వహించిన ద్రోణుడు సం తోషించి సమంతో పాండివులమీల విజృంభించాడు ఆయనభాటికెవలూనిలువ లేరదోమూట అప్పుడు శ్రీరక్షుడు మొదలనవారు గుమిగూడి ద్రోణాచార్యుల వారిని బంధి యపాయ మాలోచించారు ఆచార్యులు తన కుమారుడైన అశ్వ ద్ధామ మరణవార్త వింటే కానింక జీవించి యుండునని యొక్కప్పుడు శిష్యం చేసి నహూల వారికిప్పుడు జ్ఞప్తికి వచ్చింది దానికి తగినట్లే అశ్వద్ధామ యిచ్చుడు తండ్రి కించెయిది లేకుండ మారప్రదేశంలో యుద్ధం చేయుచున్నందున సీ కుమారుడు బనిపోయాడని చెప్పి ద్రోణాచార్యులవారిని మోసగించవచ్చును ఐతే తన కుమా రుడు మరణించాడని యెసలు చెప్పితే గులపుగారు నమ్మగలరనే దొక గిట్టునము స్వ యేర్పడింది

అర్హరాజు అణ్ణు మోడదనే ప్రతీతి యొందుంది కనుక ఆయన నొక వింటే గురుండు తప్పక నమ్మడమే కాకుండా యుద్ధము విరమించి ప్రాయోజనే

మున చనిపోవడం నిష్ఠం అందువలన అష్టాష్టామ చనిపోయాడని అని రామకుండ
మున స్నానము చేయించుమని తెలుసు ప్రీతిప్రదాని బలం సమేతముగ
పొందవులు సేవ రామేశ్వరమునకు పోయి రామకుండమునందు నివసించుచుండ
వచ్చినంతనే మరల గగనవాణి "పొండివాగ్రాహ! ముఖ! విప్రమైన రామకుండమున
మునిగితివి కావున నీ పోషములు జూరెదననివి నివరె వజ్రము గట్టుకొను' మనియు
అంది అంత ఘర్మరాజు సంతోషముగా వాస్తవ్యులమునకు తిరిగివచ్చి
సామ్రాజ్య విజృంభణలను చేసెననినట్లు చెప్పెదలమని మునునకు వ్రాసెనని
గురిపించెదలు

రామకుండము చెందనున్న రామునిచే ప్రత్యేక చేయబడిన పరిధియు
సారాధించిన వారికి తోలగని పోషములు గానియును అందుగాని యుపయోగని
వార్తయి మొదలైన యిటుల పుచ్చుచున్నట్లు సారదాది మునులు రామకుండ
ప్రభావమును గాన మొనరించెదలు

అక్షయకుండ ప్రవేశము

సాయనరాత్రు! అక్షయకుండము పుష్కల ప్రభావముగలది దీని గురించిన
యితరపోషములకు నెనెరుంగును భారత యుద్ధంలో శ్రీరాముడు పొందవలసిన
పాతయని బ్రతులు చెప్పెనునున్నట్లు శ్రీరామునియిన్ని బలరాముడు యు
రామునకిట్టి పుష్కలము లేదు కాని తమ్ముని ముందరించుటకు భర్తరాజుకు
వచ్చుచు కాని ఆయన నేనబద్ధమౌచనని యిట్లు యిచ్చునట్లు అప్పుడు ఆ
కష్టము మిక్కిలి యుక్తినిచ్చి విజృంభణాశ్విధామ అనే ఏనుగు చనిపోయింది రనున

అని 'అశ్వద్ధామ హరిః సంజరః' అంటే చాలన్నాడు అర్చరాజులను సమస్త ద్రోహచాట్యులవారు వినుటదేలాగా 'అశ్వద్ధామ హరిః' అనిచాలి వెళ్ళగా "సంజరః" అని "నా సత్కృస్తతం నేను నిలుపుటవచ్చునుగదా" అని అశ్వద్ధామ అదిగాలి "సంజరః" అన్నప్పుడు తక్కినవారు వాద్యాలు గూడ మ్రోగించి అలాగైతేనే ద్రోహులు తన రోహు నిజంగానే చనిపోయాడనుమని కాదును చించాడు తరువాత పాండవులకే విజయం లభించింది

తరువాత ధర్మరాజు పట్టాధిషేతం చేసిరొసవానికి అన్ని గ్రామవాసులు పూర్తయ్యాయి ఆయన సింహాసనంమీద యెక్కచోపు సమయంలో ఆరాచాని యుధిష్టిరా! నీవు అశ్వద్ధామ బ్రతికియుండగ చనిపోయాడని అపప్రమాదాన్ని మూల విన్నవించున పుత్రగౌరవంకో ద్రోహచాట్యులు చనిపోయారు అప్పుడు సమస్త రావున నీ వన్నచాదిదేగాలి గురుద్రోహిని దిద్దద్రోహిని చాటవైదిక గ్రామం పాపాత్ముని నీ పవిత్రమయిన హస్తినాపుర సింహాసనం మొరగా 'అశ్వద్ధామ' అనే లాగ పలికింది, ఆ మాటలు విని ధర్మసంపన్నుడు పెద్ద పీడ పాలయినాడు దోషాన్ని మునులుగూడ గురుపాద మూలలు కావనిలేచిపోయింది

నారదాది మునులంతా యోచించి శ్రీకృష్ణునితో 'చాటదేహ' గేయ రామేశ్వరము గలది రామకుండ మున్నది కద! అందు మునిగెను చాలి వెళ్ళా హర్షాది దోషములు హరించును కావున ముందీ యుధిష్టికునేచే చేయించి చాలి మతము తానయిన యుద్ధసమయంలో తాను రిభయప్రసంగం చేపున మునుల కున్నాడు

ద్వారకా నగరమునుండి బయలుదేరిన ఐరావత ప్రభువు మునుల ప్రవాహి తీర్థమున పితృదేవతలకు తర్పణలు పోదిలి తరువాత మరొకనిచ్చి కేత్రాంతమున మును కొలదిదినములో వైమిశాంబుంబునే మునులంపటి సమయమునై యుక్తము

దోయాడు బలరాముని చూచినంతనే మునులందఱును లేచి సమస్తరించుచు ప్రతి నమస్కారముల నందుకొనుచు కుశల శ్రద్ధల జేయుచున్నను సూతమహర్షి నిర్లక్ష్య మున చూర్చిని యున్నందున బలరాము డాగ్రహించి దర్భతో వానితలపై రొట్టాడు వెంటనే సూతముని తలఁగిలి చనిపోయాడు

మునులంతట “యావరాజా! నీవాదిచేదావరార మూర్తిపని జగంబును కొనిచూడుచున్నవి ఐనను నిరంతరము పెరమేశ్వరుని లీలలనే ప్రపంచించుచు మహా పుణ్యాచారమైయున్న సూతుని చంపుట మంచిదిరాదు, నీకు ముచి హత్యాపాతరంబు ప్రాప్తించుటకు నందియంబులేదు, కావున నీవు నీ సంఘర్షణ మాయా ప్రభావంబున వీనిని బ్రతికించి మునిహత్యాపాతకంగాని ముప్పేర్తిగాని పొందవనుండు” టుని ఎటుక నా ద్వారకానామండు సంతసించి సూతుని తిరిగి బ్రతికించాడు చూర్చినిటం దియున సూతుండును—మిగిలిన మునులు బలరాముని గౌరవించారు

అదియునుగాక వల్కలుండను రాక్షసుడు బలవంతుడై యీ మునులు లాచరించుచున్న యజ్ఞముల నన్నింటిని భంగ మొనరించుచుండెననియు, మునులను హింసించుచుండెననియు ముని ఎట్టులను చెరబట్టుచుండెననియు వారల వలన నాల కించిన బలరాము డాగ్రహించి యీ దానవుని సంహరించాడు అటుమీదట మునుల నుండి పీడ్కొలు పొందిన రోహిణి కుమారుడు తీర్థయాత్రలు గొవించుటని తిరిగి నిజపురంబున తేగుచుండ గగనవాణి విగ్ధరగా “వాసుదేవా! సూతుని బ్రతికించినంత మాత్రమున నీ దోషం సంపూర్ణముగ హరింపలేదు పాపంబుల గొన్నింటిని మిగిలించు టని ఎంటికిపోవుట మంచిదిగా”దని ఎలికింది

బలరాము దంతట తిరిగి నైమిశారణ్యమున కుండియి జానాలకించిన పల్కుల నా మునులకు వినిపించి “నేను పరివార్థముగ పాతరంబుల వాయుటకేమి

చేయవలయు 'ననగ సూత్రముసీంద్రాదులు "ఐలరామా! నీవు గంధమాధన పర్వతము నందున్న లక్ష్మిణ కుండమున స్నాన మొనరించినచో నీ సంకల్పము నెరవేరగల"దని చెప్పారు వారి మాటల ప్రకారమున శృష్టాగ్రజుండు నేటి రామేశ్వరమునకు దోయి గంధమాధన పర్వతము నెక్కి లక్ష్మిణ కుండమున స్నానం దొనరించి సంపూర్ణముగ పాపరహితుడై ద్వారకకుదోయి సుఖసౌఖ్యము లనుభవించాడు

హనుమత్కుండ ప్రభావము

నాయనలారా! శ్రీరాముడు లంకనుండి తిరిగి యమోఘకు దోప సేతువు దాటినంతనే కంటిచూపు కనడకపోయింది కారణము లేని కారణంగా దృష్టి హరించిపోవుట కేమి కారణమున యడుగగి నలసిలాచార్యాదులు 'రాఘవా బ్రాహ్మయింతైన రావణుని వారి వంశము సంత మొందించితివి బ్రహ్మహత్యా పాపమున నీ చూపు స్పష్టమైనది యను చింతింప పనిలేదు ఇచ్చట గంభ మాధన పర్వతం మీద శివప్రతిష్ఠ చేయుము కోల్పోయిన నేత్రదృష్టిని మరియ యభివృద్ధిగ పొందగల"వని కర్తవ్యం నుపదేశించారు

సవసీలాదులు మాటలందు రామునకు సమ్మతిమొన్నది రావణ మోదించక వెంటనే శివప్రతిష్ఠ జేయ నిశ్చయించుకొని తేల్చి కుట్ట పశుమే బుధవారిం చూస్తూ నక్షత్రంబున ప్రతిష్ఠ చేయుటకు బుధులగ్నిము నిశ్చయించిన తరువాత హనుమంతుని పిలిచి "వత్సా! మనకిప్పుడు శివలింగము కావలయునుగదా! నేనీదే తైలాసంబునకు దోయి పార్వతి పరమేశ్వరుల సడిగి శ్రేష్ఠమైన లింగమునుగొని తెచ్చు"ని నియోగించినందున అంజనే తనయుండు వాయువేగంబున తైలాసంబునకుదోయి గాతీయ

బల కీయుడంతమంతయు నెరింగించి వారి వలన లింగమును గైకొని తిరిగి రా
యనంబునప్పటికి కొంతకాలమైనది

గంగామూర్తివ శర్వతంమీద రాముడు మొదలయిన వారాంజనేయుని రాజ
తెదరు చూచుచున్నారు కాని హనుమంతుని జూడలేదు నిర్ణయించిన లగ్నం
మించిపోవుచున్నది ఏమిచేయుటకు తోచిన రాముడు మదనబడుచుండగా సీత
యిసుకతో నొక లింగమును చేసియిచ్చింది గిరింతరములేక దానిని సీతచేసి
యిచ్చిన పైకలలింగమునే నిర్ణీత స్థానమునంబు భుజముహార్యము మించకుండగ
వేగమంత్రములతో త్రిష్ట చేశాడు ప్రతిష్ఠానంతరం జరుపవలసిన క్రియలు ధూపాలు
శ్రమము ననుసరించి జరుపబడుచున్నవి

అంతలో కైలాసంనుండి శివుడిచ్చిన లింగముతోడ హనుమంతుడు తిరిగి
వచ్చాడు అప్పటికే త్రిష్ట జరిగినందున హనుమంతుడు చాలబాధపడ్డాడు పొంగి
పొంగి పచ్చే దుఃఖాన్ని నిలుపుకోలేకపోయాడు నేనింత రష్ట్రబడినందుచు క్రయోజన
మేమిటి! ఇప్పుడిది లింగమును తెచ్చి యేమిచేయవలయునని వాపోయాడు కొంత
వరకు రాముని నిష్ఠారం లాదాడుకూడా నిజానికి రాముడు గానీ, లక్ష్మణుడుగాని,
సీతగాని, విభీషణుడుగాని, నలనీలలుగాని, సుగ్రీంపాంగదజాంబవంత సుషేణాదులు
గాని మాటాడలేకపోయారు.

శ్రీరాముడే ఆంజనేయుని కొగిలించుకుని “పత్నా! హనుమా! నీవు
నాకాత్మ్యముండవు నా తమ్ములలో నొక్కండవని నేనింతకుముందే చెప్పియుం
టినీ నాయీ నేటి విషయానికి నీవు కారకుండ పనుటయు సత్యము నీయందు
నాశేనాడును భేదాబిప్రాయముండదు కాని నీవు కైలాసమునుండి లగ్నకాలము
సకు రాలేకపోతివి ఘుహార్యము మించరాని దయినది కావున నీవిని కింతో
ఎనిచేయుము. నేను ప్రతిష్ఠించిన ఈ రామలింగేశ్వర లింగమునకు నమీమందే
నీవీ లింగమును ప్రతిష్ఠించేయుము నీచే త్రిష్ట చేయబడినీ ఈ లింగము హనుమ

లింగముని ప్రఖ్యాతి నొందుగలదు అదియునుగాక నేను స్థాపించినది యిసుక లింగమేకాని నీవు స్థాపించినది సాక్షాత్పరమేశ్వరు డిచ్చిన లింగముగదా! ఇంక నీకి విచారమెందుల"కని సమాధానం చెప్పాడు

రామ సందేశము కాదనక ఆంజనేయుండు రామలింగేశ్వర లింగమునకు ఓర్చు భాగమున తాను తీసుకొని వచ్చిన శివలింగమును ప్రతిష్ఠించి పూజించాడు మునునాటికిని అంధమాధన ఎర్వతంబుమీద నాయా లింగములను గాంచి సేవించి సైతాత్మలము రాసవకాశములున్నవి ప్రతిష్ఠకుముం దాంజనేయుడు శోకించుచు భూమిమీదకి దొరలినచోట నొక గుంట పడింది అంతట అంగాజల మార్గర్థము స్వయం నిండినది దానికి హనుమత్కుండమని పేరు కలిగింది ఆ కుండమున స్నానము చేసినవారికి అంబ ఘహపాపములు దొలగుట యందెట్లునంటే సందేహం లేదు ఎందు వారికి భూతప్రేత పిశాచియములుంటవు దారిద్ర్యము సంభవించు

యాత్రా పరిసమాప్తము

నాయనలారా! ఇట్లే కాశీరామేశ్వర యాత్రకు సంబంధించిన సకల కీర్తనలు, సకల క్షేత్రములు, సకల దేవతామూర్తుల ఎర్కింపలయునన్నును ఆయా యతిహాసంబుల వివరింపవలయున్నను బ్రహ్మాదులక్షైనను సాధ్యంగాని ఉదయని నేనింతటముందే చెప్పియుంటిని ఇంకకు మనం చూడవగినవనియు - విడువదగిన వియు - సేవింపదగినవియు ననేకములు మిగిలియున్నవి

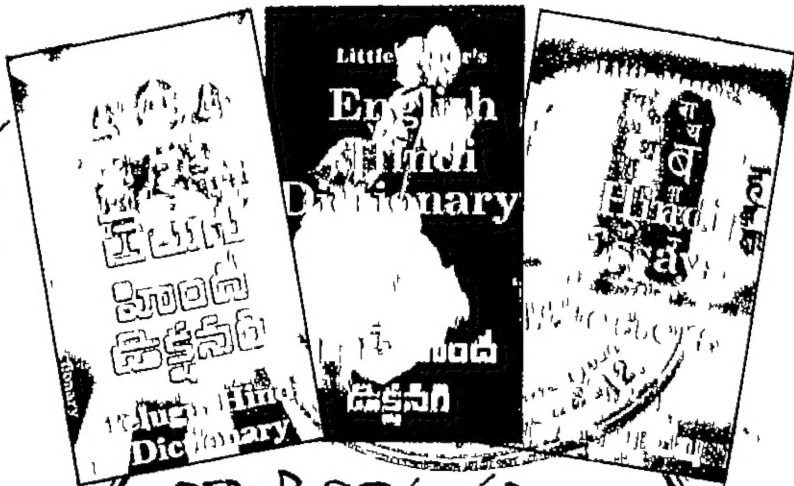
ఈ సేతురామేశ్వరమందును బేతాళ ఎరచిత్తం, మంగళచిత్తం, అమృత వాసి చిత్తం, బ్రహ్మకుండము, అగిస్త్య చిత్తం, జటాచిత్తం, లక్ష్మణచిత్తం, శివ చిత్తం, శంఖచిత్తం, కోటచిత్తం, ఛిన్నశ్లోక చిత్తంలు మొదలయిన వెన్నియోర్లలపు అవి గాక రామనైస్యమున నున్న వారందరి పేరున ననుసరించిన సలచిత్తం, నీలచిత్తం, సుగ్రీవచిత్తం, గవక్షయ చిత్తం, గజచిత్తం, శరణచిత్తములు మొదలయినవి గాద పెక్కులున్నవి

మనమిప్పటికి చూచిన ఈ క్షేత్రములు చాలును ఈ సేతురామేశ్వరం దన ముఖ్యముగ చేయదగిన పనులను మాత్రము చూర్తిచేసుకొని తిరిగి కాశీకి పోవుటము లెందని శిష్యుడన సమేతంబుగ తిరిగి క్రయాణమై పుణ్యచిత్తములలో స్నానములు చేసి మోములందు దొట్లుపురించి గంధమాధన ఎరణ్యతమునందు రామేశ్వర లింగము హనుమల్లింగము మొదలైన ద్విలింగమూర్తుల నారాదించి యథా శక్తిసంబున్న బ్రాహ్మణులకు యాచకులకు దాసంబు రొనరించిన యసంతరమున నాటికి వారందరును విశ్రాంతి తీసుకున్నారు

ఇవిధంబున కాశీరామేశ్వర యాత్ర ముగించుకొనిన సదానందయోగి మరుదినంబున శిష్యుడనంబుల వెంటనుంచుకొని వెనుకకు మరల క్రయాణము సేయుచు మునుపు నివసించిన చోటులలో గాక క్రొత్త దృశ్యంబుల చూచుచూ అందందుగల మహామునుల సందర్శించుచు కాశీపురంబునకు చేరి ఆస్థానాధిపతి విశ్వనాథ స్వామిలకు సమస్కరించి తరువాత నిజాశ్రమంబు చేరుకున్నారు

కథ కంచికి—మన మింటికి

139
 2 59

విద్యార్థిని, విద్యార్థులకు
 అవసరమైనవి
 సరళ, సుందర శైలిలో వ్రాయబడిన
 పుస్తకాలు
 రవరత్న బుక్ సెంటర్
 ఎలెమెంటరీ * విజయవాడ-2

